

KLEINE
ABN-SYNTAXIS

DR. P. C. PAARDEKOOPER

DERDE DRUK

L. C. G. MALMBERG - DEN BOSCH

DR. P. C. PAARDEKOOPER

KLEINE ABN-SYNTAXIS

IN VRAAG EN ANTWOORD

voor VHMO en ander voortgezet onderwijs

Derde druk

L. C. G. MALMBERG - DEN BOSCH

AAN DE KOLLEGA'S

In dit boekje is een poging gedaan om zo beknopt, zo konsekvent, zo doorzichtig en zo voorzichtig mogelijk, een overzicht te geven van de syntaktische bouw van het ABN.

De *beknoptheid* en de *doorzichtigheid* zijn vereist voor het van buiten leren. De schoolse vraag- en antwoordvorm lijkt me voor de lagere klassen daarbij nog altijd de beste.

De definities van zinsdelen en woordsoorten zijn zoveel mogelijk zuiver syntactisch; daarin ligt de *konsekwentie* waar ik naar gestreefd heb. Maar om praktische redenen moeten we daar bij het onderwijs soms van afwijken, omdat de *voorzichtigheid* dat eist. We hebben te maken met een bijzonder sterke traditie bij termen en begrippen. De Lagere School heeft onze leerlingen gevormd in die traditie, en de spraakkunsten van de vreemde talen zijn erop ingespeeld. Daarom heb ik bijna alle traditionele termen gehandhaafd, en alleen een enkele keer daarnaast een nieuwe term en een nieuw begrip ingevoerd.

Bij kleine spraakkunstgroepen heb ik soms alle leden opgesomd na de definitie of in plaats daarvan. Dat kan bij het memoriseren een belangrijke steun zijn.

Iedere docent zal de spraakkunststof verdelen zoals het hem het beste lijkt. Persoonlijk heb ik een tijdlang gedacht dat een deel van dit boekje veel te moeilijk zou zijn voor een eerste klas VHMO. Maar de ervaring heeft me precies het tegenovergestelde geleerd, en veel kollega's bevestigen dat. De leeftijd voor de puberteit is bij uitstek geschikt om de moeilijkste spraakkunstproblemen te behandelen; de tweede klas geeft elk jaar opnieuw een vrij sterke afkeer te zien van alles wat ontleden betreft. Persoonlijk geef ik daarom in de eerste klas bij voorkeur zoveel mogelijk spraakkunst, in de tweede zo weinig mogelijk.

Taal- en redekundige ontleding vormen één geheel: ze leveren allebei typisch syntaktische categorieën op. De zin is het centrum van de hele ontleding. Daarom heb ik konsekvent een notatiesysteem gevolgd dat die zin met z'n plaatskategorieën niet in stukken breekt, zoals het gebruikelijke systeem. Bijkomstige maar belangrijke voordelen zijn een grotere overzichtelijkheid en een belangrijke tijdwinst bij het werk zelf en bij de korrektie. De léérlingen zijn vlug aan de tekentjes gewend; docenten die er niet mee overweg kunnen, zijn ook hier natuurlijk helemaal vrij in de manier waarop ze het oefenwerk laten maken.

Kritische op- en aanmerkingen zullen ook nu erg welkom zijn.

P.C.P.

Bij de tweede druk

Ik ben blij dat de eerste druk van dit boekje na een jaar uitverkocht is; nu heb ik de gelegenheid om de vriendelijke mondelinge en schriftelijke kritiek op enkele minder geslaagde formuleringen te verwerken. Bovendien heb ik het stuk tussen de oude vraag 51 en vraag 68 enigszins uitgebreid en naar ik hoop verhelderd. De vraag over de verhouding tussen woordsoorten en zinsdelen (82) is geschrapt; die bleek in de praktijk te moeilijk. De oude vraag 26 over het „koppelww” is eveneens vervallen; waarschijnlijk tot opluchting van de gebruikers. Tenslotte hoop ik dat de nieuwe vraag 30 een verheldering geeft op het punt van de syntactische indeling van ww-vormen.

Gelijk met deze tweede druk verschijnt er een oefenboek dat er zich helemaal bij aanpast. Dat zal de bruikbaarheid van dit boekje nog verhogen, naar ik hoop.

Ook nu houd ik me graag aanbevolen voor kritiek.

P.C.P.

Bij de derde druk

Afgezien van de nieuwe vragen 3a, 42j, k, 1, 46c en 71a is de tekst van deze herdruk vrijwel ongewijzigd. Alleen zijn een paar bijzonder lange antwoorden – met name 42 – nu door een paar ekstra-vragen onderbroken; dat vergemakkelijkt het van buiten leren.

Ik bedank kritische gebruikers voor hun opmerkingen; in de toekomst hoop ik daar m'n voordeel mee te blijven doen.

Eindhoven, april 1961

P.C.P.

INHOUD

Aan de kollega's	3
Ontleedtekens	6
Afkortingen	7
Pv	8
Ow	10
Vd	10
Onderwerp	11
Eén zinsdeel	13
Gezegde	14
Lv	15
Ww-soorten	16
Mv	20
Vv	21
Bw bep.	22
<i>Er</i>	22
Aanloop enz.	23
Patronen	24
Vw	33
Pers. en bez. woorden	35
Aanw. woorden	36
Lw	37
Betr. woorden	37
Vra. woorden	39
Onbep. woorden	42
Uitr. vn.	43
Wkg. en wkd. vn	43
Overzicht vn's enz.	44
Tw	44
Zn	45
Bn en bw	45
Naamval	46
Genus	47
Nevenschikking	47
Register	50

ONTLEEDTEKENS

Zelfstandige taaluitingen:	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> <u>aanspreking</u> <u>tussenwerpsel</u> </div> </div>
Ww-patroondelen:	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> (onderwerp) (persoonsvorm) [niet-ww rest van het gezegde] {ww rest van het gezegde} [te + ow of <i>aan het</i> + ow] <u>lijdend voorwerp</u> <u>meewerkend voorwerp</u> <u>voorzetsel-voorwerp</u> <u>bijwoordelijke bepaling</u> ↓ < onderschikkend voegwoord > * </div> </div>
Zn-patroondelen en vn-patroondelen (42a t/m e):	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> <u>kopbepaling</u> →→ ≲ voorzetsel ≳ bijvoeglijke voorbepaling → ≲ achterzetsel ≳ bijvoeglijke nabepaling ← </div> </div>
Bwbn-patroondelen (42f en g):	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> 'bijwoordelijke' voorbepaling → 'bijwoordelijke' nabepaling ← </div> </div>
Vw-patroondeel (42h):	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> 'bijwoordelijke' voorbepaling → </div> </div>
Vzaz-patroondeel (42i):	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> 'bijwoordelijke' voorbepaling → </div> </div>
Nevenschikking (96):	<div style="display: flex; align-items: center;"> { <div style="margin-left: 5px;"> en </div> </div>

Antwoord 43 en 50 geven voorbeelden van een grotere ontleding. Vgl. verder het *Oefenboek* op blz. 7 en 8.

* *Als* na stellende of vergrotende trap wordt aangegeven met een staand kruisje (+); het is een totaal apart type voegwoord (100, 2e).

AFKORTINGEN

aanw. = aanwijzend	pv = persoonsvorm
az = achterzetsel (42i)	rangtw = rangtelwoord
bep. = bepaling, bepaald	tt = tegenwoordige en toekomstige tijd
betr. = betrekkelijk	
bez. = bezittelijk	tu = tussenwerpsel
bn = bijvoeglijk naamwoord	tw = telwoord
bv = bijvoeglijk(e)	uitr. = uitroepend
bvm = bedrijvende vorm	vd = voltooid deelwoord = verleden deelwoord
bw = bijwoord(elijk)	vn = voornaamwoord(elijk)
'bw' = 'bijwoord(elijk)'	vn-bw = voornaamwoordelijk bijwoord
bwbn = bijwoord of bijvoeglijknaamwoord	vra. = vragend
ev = enkelvoud	vt = verleden tijd
hoofdtw = hoofdtelwoord	vv = voorzetsel-voorwerp
lv = lijdend voorwerp	vw = (onderschikkend) voegwoord
lvm = lijdende vorm	vz = voorzetsel
lw = lidwoord	vzaz = voorzetsel of achterzetsel
mv = meervoud	wkd. = wederkerend
mv = meewerkend voorwerp	wkg. = wederkerig
onbep. = onbepaald	ww = werkwoord(elijk)
ow = onbepaalde wijs = het hele ww	zn = zelfstandig naamwoord
pers. = persoonlijk	

* Het traditionele begrip *bw bep.* omvat *ww-* en andere patroondelen. Hier doen we een eerste voorzichtige poging tot scheiding: het *ww*-patroondeel noemen we *bw bep.* (zonder aanhalingstekens); het teken ervoor is een streep met twee driehoekjes. Alle andere patroondelen die dusver *bw bep.* heetten noemen we 'bw bep.' (met aanhalingstekens); het teken daarvoor is o.a. de stippellijn met een pijl of één van de twee lussen.

Pv

1 Wat is een pv?

- 1 Een pv is een zinsdeel dat voorop komt te staan, als we een zin door verschuiving vragend maken:

morgen (*zijn*) vader en moeder niet thuis
(*zijn*) vader en moeder morgen niet thuis

het (*is en blijft*) een leuke kerel
(*is en blijft*) het een leuke kerel

Niet elke zin is direkt door verschuiving vragend te maken:

waarom doe je dat
welke mensen heb je niet uitgenodigd

We vervangen nu *waarom* e.d. door *daarom* e.d.:

daarom (<i>doe</i>) je dat		die mensen (<i>heb</i>) je niet uitgenodigd
(<i>doe</i>) je dat daarom		(<i>heb</i>) je die mensen niet uitgenodigd

Nu is de omzetting weer mogelijk.

2 Welke eigenschappen heeft de pv nog meer?

- 2 Hij heeft bovendien de volgende eigenschappen:

1 het is de enigste vorm die van *tijd* en *getal* kan veranderen:

tijd: { (die doek) (<i>blijft</i>) mooi		getal: { (die doek) (<i>blijft</i>) mooi
(die doek) (<i>bleef</i>) mooi		(die doeken) (<i>blijven</i>) mooi

2 hij kan in de *hoofdzin* alleen maar eerste of tweede zinsdeel zijn:

(die man met dat donkere pak daar links) (*ziet*) ons zitten
(*ziet*) (die man met dat donkere pak daar links) ons zitten

Hoofdzin betekent zoveel als 'gewone zin'. In antwoord 41a komen we nog op die term terug.

3 hij vormt in de *hoofdzin* een *Siamese tweeling* met het onderwerp, d.w.z. 'hij is ermee vergroeid'. Er kan geen ander zinsdeel tussen pv en onderwerp, *althans als dat een onbeklemdoond pers. vn is* (vgl. voor die term antwoord 52):

(kinderen) (doen) zoiets niet
(die	kinderen) (doen) zoiets niet
(die	kleine kinderen) (doen) zoiets niet
(die	leuke kleine kinderen van de overkant)	(doen) zoiets niet

We proberen nu een ander zinsdeel tussen onderwerp en pv in te zetten:

(kinderen) <i>zoiets</i> (doen) niet	} (uitgesloten)
(kinderen) <i>niet</i> (doen) zoiets	

3 Kan de pv soms nog meer in plaats beperkt zijn?

3 De pv is per se eerste zinsdeel in twee gevallen:

1 als het onderwerp ontbreekt:

(kom) 's gauw even naar huis
(had) dat hele zaakje nou toch maar laten staan

2 als het onderwerp hoogstens *jij*, *u* of *jullie* kan zijn:

(wees) jij maar niet bang
(gaan) jullie nou toch een ógenblikje zitten

We spreken in deze twee gevallen van een *gebiedende wijs*. In alle andere gevallen hebben we een *aantonende wijs*.

3a Wat betekenen aantonende en gebiedende wijs?

3a De aantonende wijs betekent al dan niet een wens, de gebiedende betekent een wens:

aant. wijs: (jij) (*komt*) vroeg terug vanavond ('je komt' of 'je moet komen')
geb. wijs: (*kom*) vroeg terug vanavond ('je moet komen')

4 Welke twee 'tijden' onderscheiden we bij de pv?

4 We onderscheiden twee 'tijden': *tt* en *vt*:

	tt		vt	
ev	ik	(kom)	ik	(kwam)
	jij	(komt)	jij	(kwam)
	u	(komt)	u	(kwam)
	hij	(komt)	hij	(kwam)
	zij	(komt)	zij	(kwam)
	het	(komt)	het	(kwam)
mv	wij	(komen)	wij	(kwamen)
	jullie	(komen)	jullie	(kwamen)
	zij	(komen)	zij	(kwamen)

5 Wat zijn betere namen voor *tt* en *vt*?

5 *Eerste hoofdvorm* en *tweede hoofdvorm*.

6 Wat is hun betekenis?

6 De eerste hoofdvorm betekent 'de spreker ziet de dingen a.h.w. vlak voor zich gebeuren.' De tweede hoofdvorm betekent 'de spreker ziet de dingen vaag.'

Eerste hoofdvorm:

daar (*komt*) iemand op me af 'het gebeurt werkelijk'
gister (*komt*) er ineens iemand op me af 'ik zie het a.h.w. nog vóór me'
straks (*komt*) er weer iemand op me af 'ik zie het al gebeuren'

Tweede hoofdvorm:

de schilder (*kwam*) gister bij ons aan 'veraf in de tijd, vaag'
de schilder (*kwam*) morgen wel even aan 'dat zei die, maar ik zie het nog niet gebeuren'
(*kwam*) de schilder nou maar even aan 'veraf in waarschijnlijkheid'

- 7 Waarmee is de pv erg verwant?
 7 Aan de ene kant met *ow* en *vd* (vgl. vraag 8 t/m 12); aan de andere kant met het *onderwerp* (vgl. vraag 13 t/m 15).

Ow

- 8 Wat is een ow?
 8 Een ow is een zinsdeel, en wel een woord dat *komen* of *zien* kan vervangen in bv.:

hij zal wel { <i>komen</i> }	hij kan het wel { <i>zien</i> }
blijven	vinden
werken	bekijken
willen	maken
moeten	kennen

Zulke verticale rijtjes heten *paradigma's*.

- 8a Wat is het verschil tussen de ow en het mv van de tt?
 8a Schijnbaar is de ow altijd gelijk aan het mv van de tt:

ow: ze (kunnen) elk ogenblik hier {*komen*}
 mv van de tt: ze (*komen*) elk ogenblik hier

Maar ow en pv verschillen in *plaats*. De ow staat meestal ergens achter in de zin. In een *als*-zin bv. staat hij direkt achter de pv:

ze (kunnen) elk ogenblik hier		{ <i>komen</i> }
als ze	elk ogenblik hier (kunnen)	{ <i>komen</i> }
hij (moet) het	{gedaan}	{ <i>hebben</i> }
als ie	het {gedaan} (moet)	{ <i>hebben</i> }

Een enkele keer direkt vóór de pv.

Alleen bij grote nadruk is de ow eerste zinsdeel:

{*werken*} zal die beslist niet

Vd

- 9 Wat is een vd?
 9 Een vd is een zinsdeel, en wel een woord dat *gewandeld* of *gestraft* kan vervangen in bv.:

hij heeft gister { <i>gewandeld</i> }	hij is gister { <i>gestraft</i> }
gewerkt	vertrokken
geslapen	gekomen
gegeten	gebleven
bekend	verkleurd
opgelet	beloond
gewacht	gevonden
verloren	verbleekt

10 Welke plaats heeft het vd in de zin?

10 Meestal ergens achteraan. In een *als*-zin bv. komt het direkt voor de pv te staan:

als ik nou niet meer {*gewandeld*} (heb)
gewerkt
geslapen

Een enkele keer direkt achter de pv.

Alleen bij grote nadruk is het vd eerste zinsdeel:

{*gewerkt*} heeft die vent beslist niet.

11 Wat doen we als we twijfelen of een zinsdeel vd is of niet?

11 In dat geval proberen we of het schijnbare vd samen met de pv misschien door een vt vervangen kan worden (door de tweede hoofdvorm dus). Kan dat zonder betekenis-verandering, dan hadden we inderdaad met een vd te maken; anders niet:

hij (heeft) alles {*bekend*} } *bekend* was | het (is) overal *bekend* } *bekend* was
hij (bekende) alles } dus vd | het (bekende) overal (uitgesloten) } dus geen vd

In het rechtervoorbeeld kunnen we een vd bijplaatsen:

het (is) overal [bekend] {*geweest*}

Vgl. verder antwoord 27.

12 Hoe noemen we pv, ow en vd samen?

12 Samen noemen we ze *ww-vormen* of *werkwoorden*.

Onderwerp

13 Hoe bewijzen we de tweede verwantschap van de pv: die met het onderwerp?

13 We doen dat op drie manieren:

1 één woord van het onderwerp heeft altijd hetzelfde *getal* als de pv: ze zijn óf allebei ev óf allebei mv:

(*kinderen* zoals die daar) (*doen*) zoiets niet
(een *kind* zoals dat daar) (*doet*) zoiets niet

2 het onderwerp is meestal *eerste, tweede of derde* zinsdeel:

(<i>dat huis</i>) (was) dus niet erg stevig gebouwd	(eerste zinsdeel)
(was) (<i>dat huis</i>) dus niet erg stevig gebouwd	(tweede zinsdeel)
erg stevig (was) (<i>dat huis</i>) dus niet gebouwd	(derde zinsdeel)

3 het vormt in de hoofdzin een *Siamese tweeling* met de pv (althans als het een onbeklemtoond pers. vn is; vgl. voor die term antwoord 52).

14 Wat zijn enkele moeilijkheden bij de getalsregel van het onderwerp?

14 We noemen er vier:

1 woorden als *wie, die, wat, dat*;

(*wie*) (heeft) dat gezien
(*wie*) (hebben) dat gezien

We vervangen *wie, die* enz. door *welke jongen(s), die jongen(s)* enz.:

(*welke jongen*) (heeft) dat gezien
(*welke jongens*) (hebben) dat gezien

2 woorden die niet in het ev of niet in het mv kunnen staan:

(*de griep*) (heerst) overal (*de mazelen*) (heersen) overal
(*die ziektes*) (heersen) overal (*die ziekte*) (heerst) overal

3 bij ww's als bv. *zijn* zijn soms twee zinsdelen gevoelig voor de getalsverandering bij de pv:

(m'n *broer*) (is) [de oudste *soldaat* van het regiment]
(m'n *broers*) (zijn) [de oudste *soldaten* van het regiment]

Hier gebruiken we daarom uitsluitend de plaatsregel:

(is) (*m'n broer*) [de oudste *soldaat* van het regiment]

Maar we kunnen ook een vraagzin hebben als:

(is) (*de oudste soldaat van het regiment*) [m'n broer]

Nu is dus *de oudste soldaat van het regiment* onderwerp.

Overigens zijn onderwerp en 'naamwoordelijk deel van het gezegde' (vgl. antwoord 19, 5e) zó sterk verwant dat het niet erg is als we ons hier 's vergissen.

4 gevallen met *er* als onderwerp. Hier gebruiken we eerst de plaatsregel:

(*er*) (loopt) waarschijnlijk toch weer een muis achter het behang
(loopt) (*er*) waarschijnlijk . . .

Er is hier onderwerp volgens de *plaatsregel*; we noemen het daarom *plaats-*onderwerp. – Nu gaan we de *getalsregel* toepassen, en die levert als resultaat dat *een muis* onderwerp is. We noemen *een muis* daarom *getals-*onderwerp. Plaats- en getalsonderwerp komen allebei tussen haakjes.

Meestal hoeven we die termen *plaats-* en *getalsonderwerp* niet apart te gebruiken omdat één enkel zinsdeel plaats- en getalsonderwerp tegelijk is.

Bij een 'koppelww' (*zijn* e.d.; vgl. antwoord 30) benoemen we het getalsonderwerp zo nodig als *niet-ww rest*; we hebben zoëven bij punt 3 al gezien dat die twee begrippen elkaar heel weinig ontlopen:

(er) (waren) toch [twee oplossingen]
(er) (waren) toch (twee oplossingen) [mogelijk]

Vgl. voor *er* verder antwoord 36.

15 Hoe vinden we dus het onderwerp?

15 Zodra we de pv hebben, laten we die van getal veranderen:

dat kind (*had*) ie niet gezien
(*hadden*)

In één zinsdeel moet nu gelijktijdig met de pv een woord van getal veranderen. Dat zinsdeel noemen we onderwerp. In ons geval is dat *ie*; dat moet *ze* worden;

dat kind (*hadden*) (*ze*) niet gezien

Eén zinsdeel

16 Wat doen we als we twijfelen of iets één of twee zinsdelen is?

16 Als het geen ww betreft mogen we zeggen: alles wat *hoogstens* voor de pv kan staan, vormt één zinsdeel:

<i>Jan en ik</i>	(gaan)	morgenavond om half acht precies een potje dammen
<i>morgenavond om half acht precies</i>	(gaan) Jan en ik	een potje dammen
<i>morgenavond</i>	(gaan) Jan en ik	om half acht precies een potje dammen
<i>om half acht precies</i>	(gaan) Jan en ik	morgenavond een potje dammen

Morgenavond om half acht precies is het grootste stuk dat nog voor de pv kan staan; het vormt dus één zinsdeel.

Voor deze proef kan elke pv dienst doen; we hoeven niet per se de pv te nemen uit de zin die we ontleden. Stel: we hebben een gebiedende wijs:

(geef) dat 's aan iemand die het kan beoordelen

In deze zin kan er nooit iets voor de pv (vgl. antwoord 3). Nu kunnen we de proef van het ene zinsdeel nemen met een andere pv, bv. met *moet*:

aan iemand die het kan beoordelen (moet) je dat 's geven

Het schuin gedrukte is dus één zinsdeel.

17 Bij welke gevallen gaat die proef niet?

17 Enkele gevallen zijn:

1 het woord *niet*:

niet (is) ie hier (uitgesloten)

2 *ermee, erop* e.d.:

ermee (zitten) we
erop (wacht) niemand } (uitgesloten)

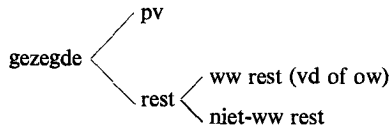
3 *je, ze* en *er* als ze geen onderwerp zijn:

je (heeft) (ie) het verteld (uitgesloten)

Gezegde

18 Uit welke delen bestaat het gezegde?

18 Het gezegde bestaat *minstens* uit een *pv*. Soms komt daar nog een *rest* bij: een *ww* rest (ow of vd) of een *niet-ww* rest. We krijgen dus:

Het gezegde bestaat dus soms uit *verschillende* zinsdelen.

19 In welke vijf gevallen spreken we van een niet-ww rest?

19 Een niet-ww rest is een *lv*, *mv* of *bw* bep. die heel sterk met een *ww* verbonden is, en daarom binnen het gezegde valt. We mogen iets niet te gauw *niet-ww rest* noemen; alleen in de volgende vijf gevallen:

1 het *eerste stuk* van een scheidbaar *samengesteld ww* (*aankomen, binnenlopen, natregenen*):

we kwamen pas laat in het dorp [*aan*]
in de pauze regenden alle mensen [*nat*]

2 het niet-ww deel van *ww uitdrukkingen*:

hij at [*met lange tanden*]
het schip verging [*met man en muis*]

Er zijn ook uitdrukkingen *zonder ww* erin: *te kust en te keur, stuk voor stuk, goedschiks of kwaadschiks* enz. Dat zijn dus geen *ww* uitdrukkingen; we benoemen ze als *bw* bep. enz.

3 het *wkd.* en *wkg. vn* (vgl. antwoord 84):

hij bedacht [*zich*] nog 's
ik herinner [*me*] dat nog heel goed
ze begrijpen [*elkaar*]

4 *aan het* en *te vóór* een *ow*:

hij was hard [*aan het* spitten}
hij bleek nog veel [*te* doen} [*te* hebben}

Eigenlijk zouden we moeten ontleden [*te*] {doen} enz., maar de twee stukken vormen één geheel.

5 het 'naamw. deel van het gezegde'. *Ww's* als *zijn* kunnen zelden alleen een gezegde vormen: er moet minstens nog één ander zinsdeel bij staan. Dat zinsdeel kan een ander *ww* zijn (dan is het dus een *ww* rest van het gezegde) of *geen ww*, en dan is het dus een *niet-ww* rest:

hij is {gevallen}
ik ben {gaan kijken} } *ww* rest { hij is [de kleinste]
wees maar [heel kalm] } *niet-ww* rest

Nog een paar voorbeelden met *zijn*:

hij is {geweest} (bv. 'aan de beurt geweest')
ze was [in de tuin]
je bent [erbij]

Lv

20 Hoe vinden we het *lv*?

20 Door omzetting in de *eenvoudige lvm* (lijdende vorm). We gebruiken daarbij altijd *word(en)*, niet *werd(en)* of *zijn*, en laten alle zinsdelen weg, behalve het *lv* en het gezegde:

1 het oude *lv* wordt onderwerp;

2 het oude *ww* wordt *vd* (was het al een *vd*, dan blijft het dat);

3 de *niet-ww rest* gaat onveranderd mee.

bvm: hij (*houdt*) dat jongetje van zes jaar de hele tijd maar [*voor de gek*]

lvm: { (dat jongetje van zes jaar) (wordt) [*voor de gek*] {gehouden}
{ (die jongetjes van zes jaar) (worden) [*voor de gek*] {gehouden}

De getalsproef in de *lvm* is verplicht. Hij bewijst bv. dat *drie uur* geen *lv* was in de zin:

bvm: we hebben *drie uur* {gezeild}

lvm: { *drie uur* (wordt) {gezeild}
{ *drie uren* (worden) {gezeild} (uitgesloten)

21 Welke woorden hebben in het onderwerp een andere vorm als in het *lv* enz.?

21 Een aantal pers. *vn's* (vgl. antwoord 52 en 94):

(ik) weet dat ie <u>me</u> ziet (jij) <u>jou</u> (hij) <u>hem</u> (zij) <u>haar</u>		(wij) weten dat ie <u>ons</u> ziet (zij) <u>hun</u>
--	--	--

- 22 Kunnen er in een gewone (enkelvoudige) zin twee lv's voorkomen?
 22 Ja. Eén kan er staan bij de pv en één bij elke ow:

ik (hoor)	vaak	{fluiten}	geen lv
ik (hoor) <u>m'n broertje</u>	vaak	{fluiten}	één lv
ik (hoor)	vaak <u>een liedje</u>	{fluiten}	één lv
ik (hoor) <u>m'n broertje</u>	vaak <u>een liedje</u>	{fluiten}	twee lv's
(m'n broertje) (wordt)	{gehoord}	(een liedje) (wordt)	{gefloten}
(m'n broertjes) (worden)	{gehoord}	(liedjes) (worden)	{gefloten}

- 23 Bij welke ww's krijgen we toch een lv, ofschoon je er de lvm niet bij kunt maken?
 23 O.a. bij *hebben* (als zelfst. ww; vgl. antwoord 24), *krijgen*, *laten*, *bevatten*, *tegenkomen* en een aantal ww's met *zich*, bv. *zich herinneren*, *zich voorstellen* enz. Maar deze ww's hebben ook vaak een niet-ww rest bij zich:

hij (heeft) [honger]
 hij (krijgt) [trek]

Ww-soorten

- 24 We kunnen de ww-vormen indelen naar de *plaats in de zin*. Dan krijgen we pv's, ow's en vd's. Maar welke tweede manier van indelen is er nog?
 24 Kijken naar de *verbinding met een ander ww*. We krijgen dan de volgende soorten:

1 *Zelfstandige ww's* zijn niet met een ander ww verbonden:

hij (*slaapt*)
 de hele fabriek (*werkt*)

Daarom kunnen ze behalve met het onderwerp nog heel goed *met een ander zinsdeel* verbonden zijn; ze blijven zelfstandig:

vader (timmert) een hondhok
 het (weegt) [tien kilo]
 hij (heeft) [honger]
 je (bent) [ziek]

2 *Hulpww's van het vd* zijn met een vd verbonden:

ik (*heb*) het {gehoord}
 ik (kan) het {gehoord} {*hebben*} } *heb* en *hebben* zijn hulpww van het vd

We horen ze gedeeltelijk soms *hulpww van tijd*, gedeeltelijk *hulpww van de lvm* noemen.

3 Hulpww's van de ow zijn met een ow verbonden:

ik (*kan*) het {hebben} } *kan* is hulpww van de ow
ik (*kan*) het {gehoord} {hebben} }

We horen ze gedeeltelijk soms *hulpww van modaliteit*, gedeeltelijk *hulpww van aspekt* noemen.

4 Hulpww's van te + ow zijn met te + ow verbonden:

hij (*scheen*) het goed [te begrijpen] } *scheen* is hulpww van te + ow
hij (*scheen*) het goed {begrepen} [te hebben] }

5 Hulpww's van aan het + ow zijn met aan het + ow verbonden:

ik (*raakte*) toen met hem [aan het praten] } *raakte* en *geraakt* zijn hulpww
ik (*ben*) toen met hem [aan het praten] {geraakt} } van *aan het* + ow

- 25 Geef een paar voorbeelden waarin een ww-vorm eerst ingedeeld is volgens de plaats in de zin en daarna volgens de verbinding met een ander ww.
25 Eerste voorbeeld:

(hij) (zal) wel laat {gegaan} {zijn}

De indeling volgens de *plaats in de zin* is verwerkt in onze tekens. Dan is *zal* de *pv*, maar volgens de tweede indeling is het *hulpww van de ow*; het maakt het bestaan van de ow *zijn* mogelijk. *Zal* is dus de *pv* van het *hulpww van de ow*. Op dezelfde manier tonen we aan dat *zijn* de *ow* is van het *hulpww van het vd*, want het maakt *gegaan* mogelijk. Vervangen we *gegaan* door bv. *gestudeerd*, dan wordt *zijn* onmogelijk:

(hij) (zal) wel laat {gestudeerd} {hebben}

Tenslotte krijgen we *gegaan*; dat is het *vd* van het *zelfstandige ww*.
Tweede voorbeeld:

(hij) (zou) allang beter {moeten zijn}

Zou: *pv* van het *hulpww van de ow* (*moeten*);
moeten: *ow* van het *hulpww van de ow* (*zijn*);
zijn: *ow* van het *zelfstandige ww*.

- 26 Geef een derde manier om de ww-vormen in te delen.
26 Een derde indeling gebeurt met behulp van het *lv*. Ww-vormen die geen *lv* kunnen krijgen noemen we *onovergankelijk*; de andere zijn *overgankelijk*.
27 Hebben alle ww's een *bvm* en een *lvm*?
27 Alle ww's hebben een *bvm*; *sommige* hebben bovendien ook een *lvm*.
1 De *overgankelijke ww's* hebben 6 vormen: 3 in de *bvm* en 3 in de *lvm*:

stelen									
<i>overgankelijk:</i>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;"><i>bvm</i></th> <th style="width: 50%; text-align: center;"><i>lvm</i></th> </tr> <tr> <td>1. (hij) (steelt)</td> <td>4. (hij/het) (wordt) gestolen</td> </tr> <tr> <td>2. (hij) (stal)</td> <td>5. (hij/het) (werd) gestolen</td> </tr> <tr> <td>3. (hij) (<i>heeft</i>) gestolen</td> <td>6. (hij/het) (<i>is</i>) gestolen</td> </tr> </table>	<i>bvm</i>	<i>lvm</i>	1. (hij) (steelt)	4. (hij/het) (wordt) gestolen	2. (hij) (stal)	5. (hij/het) (werd) gestolen	3. (hij) (<i>heeft</i>) gestolen	6. (hij/het) (<i>is</i>) gestolen
<i>bvm</i>	<i>lvm</i>								
1. (hij) (steelt)	4. (hij/het) (wordt) gestolen								
2. (hij) (stal)	5. (hij/het) (werd) gestolen								
3. (hij) (<i>heeft</i>) gestolen	6. (hij/het) (<i>is</i>) gestolen								

Nummer 3 heeft hier bijna altijd *hebben* als hulpww, nummer 6 altijd *zijn*. Bij de *onovergankelijke* ww's heeft nummer 3 soms *hebben*, en soms *zijn*.

Hij had gestolen en *hij/het was gestolen* zijn ter vereenvoudiging weggelaten; zo ook gevallen met *er*.

2 De *onovergankelijke* ww's hebben 3 vormen, hoogstens 4. Dat is dus maar één hok: alleen de *bvm*:

wachten									
<i>onovergankelijk:</i>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;"><i>bvm</i></th> <th style="width: 50%;"></th> </tr> <tr> <td>1. (hij) (wacht)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. (hij) (wachtte)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. (hij) (<i>heeft</i>) gewacht</td> <td></td> </tr> </table>	<i>bvm</i>		1. (hij) (wacht)		2. (hij) (wachtte)		3. (hij) (<i>heeft</i>) gewacht	
<i>bvm</i>									
1. (hij) (wacht)									
2. (hij) (wachtte)									
3. (hij) (<i>heeft</i>) gewacht									

komen									
<i>onovergankelijk:</i>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;"><i>bvm</i></th> <th style="width: 50%;"></th> </tr> <tr> <td>1. (hij) (komt)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. (hij) (kwam)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. (hij) (<i>is</i>) gekomen</td> <td></td> </tr> </table>	<i>bvm</i>		1. (hij) (komt)		2. (hij) (kwam)		3. (hij) (<i>is</i>) gekomen	
<i>bvm</i>									
1. (hij) (komt)									
2. (hij) (kwam)									
3. (hij) (<i>is</i>) gekomen									

lopen									
<i>onovergankelijk:</i>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;"><i>bvm</i></th> <th style="width: 50%;"></th> </tr> <tr> <td>1. (hij) (loopt)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. (hij) (liep)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. (hij) (<i>heeft/is</i>) gelopen</td> <td></td> </tr> </table>	<i>bvm</i>		1. (hij) (loopt)		2. (hij) (liep)		3. (hij) (<i>heeft/is</i>) gelopen	
<i>bvm</i>									
1. (hij) (loopt)									
2. (hij) (liep)									
3. (hij) (<i>heeft/is</i>) gelopen									

28 Hoe vinden we dus of een gezegde *bvm* of *lvm* is?

28 1 Eerst gaan we na of we een *overgankelijk* of een *onovergankelijk* ww hebben. We vragen dus: heeft het 6 vormen of maar 3 of 4? Anders gezegd: heeft het twee hokken of één? Heeft het maar één hok, dan is dat automatisch het hok van de *bvm*. We hebben dan dus een éénhokkig ww, d.w.z. een *onovergankelijk* ww.

2 Heeft een ww twee hokken, dan is het nog de vraag, *uit welk van die twee*

hokken de vorm uit onze zin afkomstig is. We zoeken dan dus welk nummer het is. Een voorbeeld:

ze (zijn) gevallen

Hij valt, viel, heeft gevallen, wordt gevallen, werd gevallen, is gevallen. Alleen de drie schuingedrukte vormen zijn mogelijk. *Vallen* heeft dus maar één hok; *ze zijn gevallen* is dus *bvm*.

Een ander voorbeeld:

ze (zijn) gezien

Hij ziet, zag, heeft gezien, wordt gezien, werd gezien, is gezien. Alle zes die vormen zijn mogelijk. *Zien* heeft dus twee hokken, is dus *overgankelijk*. In welk hok hoort ons voorbeeld nu thuis? Het is nummer 6, komt dus uit het tweede hok en is dus *lvm*.

29 Geef een vierde manier om de ww-vormen in te delen.

29 Een vierde indeling gebeurt met behulp van het onderwerp. Ww-vormen die alleen *het* als onderwerp kunnen krijgen noemen we *onpersoonlijk*; de andere heten *persoonlijk*:

het (*regent*)
het (*sneeuwt*)

Iets nauwkeuriger geformuleerd: we noemen een ww onpersoonlijk als het (alleen of in een ww-groep) óf het onderwerp tot *het* beperkt óf het *lv*:

beperkt onderwerp: $\left\{ \begin{array}{l} (\textit{het}) \text{ (blijft) maar } \{ \textit{regenen} \} \\ (\textit{het}) \text{ (zou) er best een hele tijd } \{ \textit{geregend} \} \{ \text{ kunnen hebben} \} \end{array} \right.$
beperkt *lv*: $\left(\text{ ik } \right) \text{ (heb) } \underline{\textit{het}}$ de hele nacht hard $\{ \text{ horen } \textit{regenen} \}$

30 Geef een samenvatting van de ww-indeling.

30 A Indeling naar de *plaats in de zin*; *pv*, *ow*, *vd*, *te* + *ow*, *aan het* + *ow*;

B Indeling naar *verbondenheid met andere zinsdelen*:

1 verbondenheid met een andere *ww-vorm*;

2 verbondenheid met een *lv*;

3 verbondenheid met (in hoofdzaak) een *onderwerp*.

4 Er zijn nog wel meer mogelijkheden om ww's in te delen met behulp van andere zinsdelen waar ze mee verbonden zijn. We kunnen het *wkd. vn* nemen (*zich*; vgl. antwoord 84); dan krijgen we *wederkerende* tegenover *niet-wederkerende* ww's:

wederkerend:	$\left\{ \begin{array}{l} \text{zich wassen} \\ \text{zich kleden} \\ \text{zich herinneren} \end{array} \right.$	niet-wederkerend:	$\left\{ \begin{array}{l} \text{wassen} \\ \text{kleden} \\ \text{vissen} \end{array} \right.$
--------------	---	-------------------	--

5 We kunnen ook een bepaald type niet-ww rest nemen, bv. *bakker*; we krijgen dan *koppelww*'s tegenover *niet-koppelww*'s:

koppelww:	$\left\{ \begin{array}{l} \text{die zijn } \textit{bakker} \\ \text{die wordt } \textit{bakker} \\ \text{hij blijft } \textit{bakker} \end{array} \right.$	niet-koppelww:	$\left\{ \begin{array}{l} \text{die lopen hard} \\ \text{die doet het} \\ \text{hij blijft} \end{array} \right.$
-----------	--	----------------	--

- 31 Welke verbetering kunnen we nog aanbrengen bij het hulpww van de ow?
 31 We vergelijken twee gevallen met elkaar:

(hij) (<i>had</i>) {moeten werken}	} (uitgesloten)		(hij) (<i>zal</i>) {moeten}	{werken}
(hij) (<i>had</i>) {moeten			(hij) (<i>zal</i>) {moeten}	
(hij) (<i>had</i>) {werken}			(hij) (<i>zal</i>)	{werken}

In het linkervoorbeeld kunnen we geen van de twee ow's weglaten; daar is *had* dus *hulpww van twee ow's*. In het rechtervoorbeeld kunnen we elk van de twee ow's weglaten; daar is *zal* dus *hulpww van één ow* (nl. van *moeten*) en *moeten* is er op zijn beurt *hulpww van één ow* (nl. van *werken*).

Hulpww van *één ow* kan zijn: *zal, mag* enz.;

hulpww van *twee of meer ow's* kan alleen zijn: *heb* en *ben*;

hulpww van *het vd* kan alleen zijn: *heb, ben* en *word*.

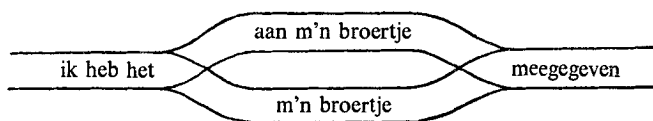
Daaruit volgt dat het hulpww van *twee of meer ow's* sterk verwant is met het hulpww van *het vd*. We moeten antwoord 24 dus als volgt verbeteren:

- 2 a. Hulpww van het vd;
 b. Hulpww van twee of meer ow's;
 3 Hulpww van één ow.

Vgl. verder het *Oefenboek*, oefening 9d, 9e en 11b.

Mv

- 32 Hoe vinden we het mv?
 32 Het mv lijkt op een wissel: je kunt er op twee manieren komen:

1 Een zinsdeel begint met *aan*; je kunt dat woord weglaten. In dat geval hebben we een mv.

Kunnen we *aan* niet weglaten, dan hebben we *geen* mv.

Voorbeelden:

ik heb het aan hem verkocht }
 ik heb het hem verkocht } je kunt *aan* weglaten: mv

ik denk aan hem }
 ik denk hem (uitgesloten) } je kunt *aan* niet weglaten: geen mv

2 Een zinsdeel begint niet met *aan*, maar je kunt dat ervóór zetten. Ook dan hebben we een *mv*.

Wat voor *aan* opgaat, geldt ook bij *voor* maar bij *geen enkel* ander woord.

33 Mogen we het *mv* verplaatsen als het moet?

33 Ja. Een voorbeeld is:

ik heb het meegegeven aan m'n broertje

ik heb het m'n broertje meegegeven

Weglaten van *aan* was hier alleen mogelijk als *m'n broertje* naar voren kwam.

Vv

34 Hoe vinden we het *vv*?

34 Eerste eigenschap van een *vv* is: het begint bijna altijd met een *vz* (d.w.z. een woord als *aan*, *op*, *bij* e.d., vgl. antwoord 42d).

Tweede eigenschap: dat *vz* kunnen we vervangen door:

er + *vz* + *dat*

Voorbeelden:

hij dacht ineens *aan* z'n huiswerk

hij dacht *er* ineens *aan dat* z'n huiswerk niet af was

Nu was *aan z'n huiswerk* dus *vv*.

ik hoop toch *op* een paar nieuwe voetbalschoenen

ik hoop *er* toch *op dat* er een paar nieuwe voetbalschoenen bij zijn

Nu was *op een paar nieuwe voetbalschoenen* dus *vv*.

Het *vv* is altijd een *zinsdeel*, nooit een *zinsdeelstuk*. We hebben dus geen *vv* in zinnen als:

(de hoop *op een paar nieuwe voetbalschoenen*) (was) vlug verdwenen
[waarde *aan die kletspraatjes*] (hecht) ik niet

De schuin gedrukte delen zijn hier bv nabepalingen, zoals we in 42a nog zullen zien.

Ook in onderstaande voorbeelden spreken we niet van een *vv*, omdat de proef met het ene zinsdeel laat zien dat *op dat kind*, *van die hond* enz. daar geen zinsdeel maar zinsdeelstuk zijn:

[gek *op dat kind*] (was) ie niet

[zo heel bang *van die hond*] (hoef) je nou niet te zijn

De schuin gedrukte delen zijn hier 'bw' nabepalingen zoals we in 42g nog zullen zien.

Bw bep.

35 Wat is een bw bep.?

35 Elk zinsdeel dat geen onderwerp, pv, lv, mv, vv of niet-ww rest is:

vandaag (geef) (ik) het hem zo vlug mogelijk met dank [terug].
 $\frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}} \quad \frac{\text{v}}{\text{v}}$

Er

36 Welke moeilijkheden hebben we bij *er*?

36 Bij zinnen met *er* stellen we ons eerst de vraag: staat *er* alleen of hoort er een apartstaand vz bij?

Er staat alleen; twee mogelijkheden:

1 het kan *eerste* zinsdeel zijn; nu is het *plaatsonderwerp*:

is *er* zoëven iemand gekomen } plaatsond.
er is zoëven iemand gekomen }

2 het kan *geen* eerste zinsdeel zijn; nu is het *bw bep.*:

hij zag *er* iets liggen }
 $\frac{\text{v}}{\text{v}}$ } bw bep.
er zag ie iets liggen (uitg.) }

Een speciaal geval levert hier de aanwezigheid van *één*, *twee* enz. als zinsdeel.

(ik) (zie) *er twee*
 $\frac{\text{v}}{\text{v}}$

Er hoort bij een apartstaand vz:

1 we vervangen *er* + vz door een gewoon zn-patroon (zie antwoord 42, 1e):

hij heeft *er* lang op geschreven
hij heeft lang op *dat blad* geschreven

2 nu gaan we na, welke zinsdeel ons zn-patroon is. In ons geval was *op dat blad* bw bep. Dus was ook *er op* bw bep.

Twee andere gevallen:

ik geef *er* soms wat *aan*
ik geef soms wat *aan die man*

Hier is *aan die man* mv, *er aan* was dus ook mv.

ik denk *er* soms *aan*
ik denk soms *aan die man*

Hier is *aan die man* vv, *er aan* was dus ook vv.

36a Wat doen we als er twee *er*'s samenvallen?

36a Een speciaal geval is de mogelijkheid dat twee *er*'s samenvallen. Zo kunnen we bijna altijd een groep als *op die bank* door *er op* vervangen:

(hij) (zit) *op die bank*
(hij) (zit) *er op*

Maar nu doen we hetzelfde in een zin die al *er* bevat:

(er) (zit) weer (iemand) *op die bank*
 (er) (zit) weer (iemand) *er op* (uitgesloten)
 (er) (zit) weer (iemand) *op* (samenvol)

In dit soort gevallen kunnen we *er* dus net zo goed plaatsonderwerp noemen als een stuk van een bw bep. Een praktische afspraak is: noem *er* plaatsonderwerp, en alleen *op* bw bep. (We hadden natuurlijk even goed *er op* in z'n geheel bw bep. kunnen noemen).

Lang niet altijd vallen twee *er*'s samen:

(*er*) (*zijn*) *er* (drie)
 (*zijn*) *er* (drie)

Aanloop enz.

37 In welke gevallen wordt een woord (groep) niet bij de eigenlijke zin gerekend?

37 1 Aanspreking:

Jan, je moet dat 's in de schuur zetten

2 tussenwerpsel:

zeg, je moet dat 's in de schuur zetten
hé, je moet dat 's in de schuur zetten
nou, je mag die klompen ook wel 's schuren

3 aanloop:

zo'n heel klein tuintje, dat zou ik graag willen
kippen , moet je die veel eten geven
die plantjes , hebben (die) er al lang gestaan

4 uitloop:

dat zou ik graag {willen}, *zo'n heel klein tuintje*
 moet je die veel eten {geven}, *kippen*
 hebben (die) er al lang {gestaan}, *die plantjes*

Wat achter ow, vd e.d. staat, is uitloop.

38 Hoe vinden we bij een zin met een aanloop, dan toch op welk punt de eigenlijke zin begint?

38 Door die zin vragend te maken, of omgekeerd:

die kleine jongen, die moet je niet zo plagen
 die kleine jongen, *moet* je die

De pv is altijd het eerste woord bij dit soort vraagzinnen (vgl. antwoord 1); wat vóór *moet* staat, hoort dus niet bij de eigenlijke zin. *Die kleine jongen* is dus (in ons geval) aanloop.

We ontleden zo'n grote zin als volgt in twee vlakken:

$$\begin{array}{c} \text{wat ie ze tegenwoordig vertelt (zegt) (ie) niet} \\ \hline \text{,, (,,) ,, (,,)} \\ \hline \text{,, (,,) ,, (,,)} \\ \hline \text{,, (,,) ,, (,,)} \end{array}$$

Datzelfde spel kan zich vaak herhalen:

ww-patroon: als je hem vertelt dat het niet waar is wat ie zei (doe) (ik) het niet

$$\text{,, (,,) ,, (,,) ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,,}$$

 ww-patroon: ,, (,,) [,, ,,](,,)(,, ,, ,,)
 ww-patroon: ,, (,,)(,,)

Het bovenste van deze vier ww-patronen noemen we in z'n geheel *hoofdzin*; de andere drie zijn *bijzinnen*.

- 41a Geef een definitie van hoofd- en bijzin.
- 41a Een *hoofdzin* is een ww-patroon dat zelf *geen patroondeel* is; een *bijzin* is een ww-patroon dat zelf *wel patroondeel* is, deel van een groter patroon dus.

Over nevenschikking bij hoofdzinnen spreken we pas in antwoord 96.

Antwoord 44, 2e laat zien hoe we bewijzen *of* een ww-patroon ww-patroondeel (dus zinsdeel) is.

Antwoord 45, 2e laat zien hoe we bewijzen *wat voor zinsdeel* zo'n klein ww-patroon is.

- 41b Welk zinsdeel heeft de hoofdzin niet en de bijzin wel?
- 41b De delen van een bijzin zijn dezelfde als die van een hoofdzin, met één verschil: de bijzin kent het *onderschikkend vw*. Voorbeelden zijn *als* en *dat* in het tweede en derde ww-patroon van zoëven; we hadden die twee woorden nog niet ontleed. Ook een aantal woorden die ervoor in de plaats kunnen komen, zijn onderschikkende vw's. We komen daar in 42h op terug, en volstaan nu met één voorbeeld:

$$\begin{array}{l} < \text{als} > \text{ je het hem vertelt} \\ \text{omdat} \\ \text{terwijl} \\ \text{nou} \\ \text{tot} \end{array}$$

Een onderschikkend vw is dus een zinsdeel, en wel een *bijzinsdeel*.

- 42 Welke andere patronen zijn er nog?
- 42 Zn-patroon, bwbn-patroon, vw-patroon en vza-patroon.
- 42a Hoe is een zn-patroon gebouwd?
- 42a Het is een woordgroep waarin een *zn* de kern vormt, d.w.z. het voor-naamste woord. Een zn is een woord dat bv. *molentje(s)* kan vervangen in:

vra. vn, een betr. vn of een onbep. vn als kern hebben; dat zijn de *vn*-patronen:

hij van hiernaast | wie van jullie | iemand met een bochel
 ←----- ←----- ←-----

Zo ook de delen van het 'zn'-patroon, d.w.z. een patroon als:

tot voor morgenochtend onder het eten
 <,,> <,,> „zn' „ „ „ „
 ←-----

Woorden als *morgenochtend*, *gisteravond*, 's winters zijn geen zn's: die *morgenochtend* kunnen we niet zeggen. Toch lijken ze er heel sterk op. In de oude spraakkunst heten *morgenochtend* enz. *bw*, maar ze verschillen hemelsbreed van woorden als *klein*, *groot* enz. Daarom noemen we *morgenochtend* enz. 'zn'; het patroon dat ze vormen en dat zo sterk op het zn-patroon lijkt noemen we 'zn'-patroon.

Een ander verwant patroon is het *vn-bw*-patroon:

zn-patroon: tot het laatste poortje onder door
 vn-bw-patroon: tot d a a r onder door
 <,,> „ <,,> „ >,,>

Een *vn-bw* is een woord als *ernaast*, *daarnaast*, *hiernaast*, *waarnaast*, *ergens naast*, *ertegen*, *daartegen* enz. In antwoord 54, 58, 69, 73 en 80 staan meer voorbeelden.

42f Hoe is een *bwbn*-patroon gebouwd?

42f Het is een woordgroep waarin een *bw* of een *bn* de kern vormt, d.w.z. het voornaamste woord. Een *bw* of een *bn* is een woord dat bv. *leuk(er)* kan vervangen in:

biezonder *leuk*
 heel wat *leuker* als de jouwe

Dit zijn tegelijk voorbeelden van een *bwbn*-patroon.

De delen van dit patroon kunnen zijn:

voorbepaling (*biezonder*, *heel wat*)
 kern, (*leuk*, *leuker*)
 nabepaling (*als de jouwe*)

We geven dat als volgt aan:

heel wat leuker als de jouwe

42g Welke twee types *bwbn*-patroon onderscheiden we?

42g We kunnen het *bwbn*-patroon splitsen in een *bw*- en een *bn*-patroon. Een *bw*-patroon is altijd een *ww*-patroondeel (d.w.z. een *zinsdeel*), een *bn*-patroon is altijd een *zn*-patroondeel:

ww-patroon: ze tekenen biezonder leuk
 bw-patroon: √ √
 „ „ *bw*

Een *vzaz*-patroon is zelf bijna altijd een *zn*-patroondeel:

ww-patroon: hij kwam een paar minuten voor het eten thuis
 zn-patroon: $\underbrace{\sum \text{,, } \text{,, } \text{,, } \text{,, } \sum}_{\text{zn}}$ $\xrightarrow{\text{V}}$ $\underbrace{\text{,, } \text{,, } \text{,,}}_{\text{vzaz}}$
 vzaz-patroon: $\underbrace{\text{,, } \text{,, } \text{,,}}_{\text{vzaz}}$

De delen van een *vzaz*-patroon kunnen zijn:

voorbepaling (*een paar minuten*)
 kern (*voor*)

De voorbepaling heet hier 'bijwoordelijk': we kunnen hem altijd weglaten.

42j Wat is een *vz*-uitdrukking?

42j Een *vzaz* dat uit meer woorden bestaat die een vaste uitdrukking vormen:

ten nadele van de boeren
met betrekking tot de architectuur
op grond van z'n mededelingen
ten bate van de armen

42k Waarin verschilt een *vz*-uitdrukking van het eerste deel van een gewoon *zn*-patroon?

42k We kunnen in de *vz*-uitdrukking geen andere woorden invoegen:

met *goede* betrekking tot de architectuur
 op *vruchtbare* grond van z'n mededelingen enz.

In een gewoon *zn*-patroon kan dat wel:

door *de goede* betrekkingen tot Spanje
 op *vruchtbare* grond van rijke boeren

42l Waarin verschilt een *vz*-uitdrukking van een *vzaz*-patroon?

42l Een *vzaz*-patroon heeft nooit een echt of schijnbaar *vzaz* als eerste woord; het heeft bovendien een weglaatbare voorbepaling:

vz-uitdrukking: *op grond van z'n mededelingen*
op van z'n mededelingen (uitgesloten)
vzaz-patroon : *een meter voor z'n huis*
voor z'n huis

43 In 41 hebben we gezien dat een *ww*-patroondeel zelf een klein *ww*-patroontje kon zijn. Vinden we een soortgelijke eigenschap ook bij andere patronen?

43 Ook een *zn*-patroondeel kan zelf weer een klein *zn*-patroon zijn:

Tussen het onderwerp *ie* en de pv *slaapt* kan een onbeperkt aantal zinsdelen staan:

dat (*ie*) *al sinds een uur heel rustig en kalm* (slaapt)

46a Noem enkele uitzonderingen op die volgorde-regel.

46a Op die volgorde-regel zijn voornamelijk vier uitzonderingen:

1 de direkte rede als bijzin; we halen letterlijk aan wat iemand zegt, denkt enz.:

'zoiets *doe ik nooit meer*', dat zei die

2 de bijzin die met het ww-patroondeel *al* begint:

al regent het hard, we gaan toch met de fiets

3 de bijzin van het type:

kom je in de stad, loop dan nog even langs

4 de tweede helft van een bijzin met nevenschikking (vgl. antwoord 96):

als het mooi weer is en *je hebt* zin, dan gaan we fietsen

46b Noem enkele beperkte types waar het geen zin heeft om van bijzinnen te spreken.

46b 1 zinnen met *of* dat afhangt van een ontkenning e.d.:

het duurde niet lang of *hij kwam*

Dit type mist een verwijfswoord.

2 het type:

hoe eerder *je* meteen bij *me komt*, des te eerder *je* aan dat werk *kunt* beginnen

hoe eerder *je* meteen bij *me komt*, des te eerder *kun je* aan dat werk beginnen

hoe eerder *je* meteen bij *me komt*, hoe eerder *je* aan dat werk *kunt* beginnen

46c Welke volgorde-mogelijkheden zijn er bij voorplaatsing van de pv?

46c 1 (onderwerp) (pv) rest:

(hij) (leest) hier een boek

2 (pv) (onderwerp) rest:

(leest) (*ie*) hier een boek

3 willekeurig zinsdeel (pv) (onderwerp) rest:

hier (leest) (*ie*) een boek

een boek (leest) (*ie*) hier

47 Wat is een beknopte bijzin?

47 Een bijzin die geen onderwerp en pv heeft, en meestal met *om* of een soortgelijk vw begint:

hij kwam thuis *om z'n broers te helpen*

het plan *om z'n broers te helpen* ging niet door

door z'n broers te helpen kon hij veel narigheid voorkomen

We moeten hier vooral ook de getalsproef met het onderwerp nemen; *z'n broers* voldoet daar niet aan. Het is dus geen onderwerp; wél kunnen we er de lvm-proef mee nemen (vgl. antwoord 20).

- 48 Welke eigenschap heeft de nabepaling van een zn- en een bwbn-patroon?
 48 Die kan loslaten van de rest; we kunnen dat vergelijken met een hagedis-
 sestaart:

zn-patroon in ww-patroon: heb je daar *die man* gezien *die z'n rechterbeen kwijt is*
 bwbn-patroon in ww-patroon: hij heeft er *veel langer* staan praten *als ik gedacht had*

Hier kunnen we met de proef van het ene zinsdeel bewijzen, dat de nabepaling er wel degelijk bij hoort.

In een zn-patroon kunnen we zo'n proef niet nemen; daarom moeten we hier heel goed letten op de overeenkomst tussen het bw-patroon *veel langer als ik gedacht had* en het bn-patroon *veel langer als ik gedacht had*, zoals we dat bv. kunnen vinden in:

bwbn-patroon in zn-patroon: *veel langer* garen *als ik gedacht had*

In het bn-patroon *moet* de nabepaling altijd van de rest gescheiden worden (in het bw-patroon *mocht* het, maar het hoefde niet); we kunnen onmogelijk zeggen:

veel langer als ik gedacht had garen (uitgesloten)
veel langer garen *als ik gedacht had*

Staat een nabepaling eenmaal los van de rest, dan kan hij allerlei 'zwerftochten' in de zin maken; hij kan dan zelfs helemaal of gedeeltelijk ergens vóór de andere delen van het patroon komen staan:

(hij) (is) [erg dol <i>op dat kind</i>]	(hij) (is) [erg dol <i>daarop</i>]
[<i>op dat kind</i>] (is) (ie) [erg dol]	[<i>daar</i>] (is) (ie) [erg dol op]
" " " " " „bw	" " " " „bw,,
←, → " " →	← " " " ←
Σ, Σ " " zn	

Een enkele uitzondering:

de dag (heb) ik hem gezien *nadat ie aangekomen was* (uitgesloten)

Vw

- 49 Wat is het verschil tussen (onderschikkend) vw en bw?
 49 Een (onderschikkend) vw is altijd het *eerste deel* van een *bijzin*; het kan daarbuiten niet voorkomen; we kunnen het dus *onmogelijk verplaatsen*. Een bw kan een deel van een bijzin of een hoofdzin zijn, het kan zelfs het eerste deel van een hoofdzin zijn, maar we kunnen het *altijd verplaatsen*:

toen het hard regende toen (bleef) (ik) [thuis]
 v v v v v
 < „ > („) „ („)
 v v

Het vw is onverplaatsbaar: het *toen* hard regende (uitgesloten)
 Het bw is verplaatsbaar: (bleef) (ik) *toen* [thuis]

Alleen een vra. bw is onverplaatsbaar (vgl. antwoord 71 en 74).

50 Wat is het verschil tussen (onderschikkend) vw en vz?

50 Een (onderschikkend) vw is altijd een *ww*-patroondeel, een vz is meestal een *zn*-patroondeel:

het moet klaar zijn vóór de trein aankomt
 ww-patroon: $\frac{\vee}{<,,> (, ,,) (,,)} \vee$ voor = vw

het moet klaar zijn vóór de aankomst van de trein
 zn-patroon: $\frac{\vee}{\lesssim, \gtrsim ,, ,, zn ,, ,, ,,} \vee$ voor = vz

1 Het vw *als* na een stellende of vergrotende trap (zo groot *als*; groter *als*) noemen we meestal onderschikkend. Maar het staat volkomen apart van de andere:

als je denkt vind je het | groter *als* je denkt is het
wanneer je denkt vind je het | groter *wanneer* je denkt is het (uitgesloten)

In de noot op blz. 6 hebben we al gezien dat we dit *als* na stellende of vergrotende trap een apart teken geven, nl. een staand kruisje (+). In antwoord 100, 2e komen we nog op dit geval terug.

2 We hebben ons bij het vz een beetje voorzichtig uitgedrukt door te zeggen dat het *meestal* een *zn*-patroondeel is. Maar als we de term *zn-patroon* een beetje ruim nemen, dan mogen we *meestal* door *altijd* vervangen. Want een *vn*-patroon lijkt heel sterk op een *zn*-patroon:

zn-patroon: bij *die man* van hiernaast
 vn-patroon: bij *h e m* van hiernaast

Behalve *vn*-patroondeel kan het vz verder nog *vn*-*bw*-patroondeel zijn:

vn-*bw*-patroon: een meter daar *in*

Dan is er het vz als 'zn'-patroondeel:

'zn'-patroon: *tot* overmorgen om half acht

En ook die twee patronen zijn sterk verwant met het *zn*-patroon; we hebben dat in 42e gezien. Tenslotte is er nog het volgende type:

tot vlak bij wat daar ligt (mag) (je) {komen}
 $\frac{\vee}{\lesssim, \gtrsim \lesssim, ,, \gtrsim ,, k e ,, r ,, n} \vee$
 (,,) ,, (,,)
 $\frac{\vee}{\vee}$

Hier moeten we er goed op letten dat de delen zijn *tot*, *vlak bij* en *wat daar ligt* oftewel: een vz, een *vzaz*-patroon en een *ww*-patroon. *Tot vlak bij wat daar ligt* is dus geen *ww*-

patroon; het lijkt weer heel sterk op een zn-patroon. En *vlak bij wat* is in geen geval een patroondeel. *Wat daar ligt* is wel een ww-patroon. Iets dergelijks geldt bv. in:

geef het maar aan wie jij ziet

Aan wie jij ziet valt uiteen in een vz (*aan*) + een ww-patroon (*wie jij ziet*). En binnen dat ww-patroon is *wie* lv.

Pers. en bez. woorden

51 Welke pers. en bez. woorden zijn er?

51 Pers. vn's, bez. vn's en pers. vn-bw's.

52 Welke pers. en bez. vn's zijn er?

52

Pers. vn:

Bez. vn:

		onderwerp		niet-onderw.				bijvoeglijk		zelfstandig	
Enkelvoud	{	1e p.	ik		mij	me	Ev	mijn	m'n	de mijne	
		2e p.	jij	je	jou	je		jouw	je	de jouwe	
			u		u			uw		de uwe	
	3e p.	hij	ie	hem	'm	zijn		z'n	de zijne		
		zij	ze	haar	d'r, 'r	haar		d'r	de hare		
		het		het		zijn		z'n	de zijne		
Meervoud	{	1e p.	wij	we	ons	Mv	ons/onze		de onze		
		2e p.	jullie		jullie		jullie				
		3e p.	zij	ze	hun		ze	hun	d'r	de hunne	

Hij, hem en *zijn* staan in rijtjes van beklemtoonde vormen, *ie, 'm* en *z'n* in rijtjes van onbeklemtoonde vormen.

53 Hoe onderscheiden we die twee soorten vn's?

53 Het pers. vn is *altijd zelfstandig*; het bez. vn is *meestal bijvoeglijk* en wel een voorbepaling in een zn-patroon:

hij heeft jou boeken gegeven
 hij heeft jouw boeken gegeven
 hij heeft jou jouw boeken gegeven

Is het bez. vn *zelfstandig*, dan is het heel makkelijk te herkennen aan de verplichte aanwezigheid van *de* of *het*; *de mijne* enz.

We mogen nooit als definitie van een bez. vn geven dat het bezit aangeeft; het pers. vn kan ook bezit aanduiden:

(zijn) (die boeken) [van *jou*]

Hier is *jou* geen voorbepaling in een zn-patroon, dus geen *bez.* vn maar *pers.* vn.

54 Welke pers. vn-bw's zijn er?

54 *Er bij, er voor, er tussen, er door* enz. enz.

Wat we *vn-bw* noemen, bestaat eigenlijk uit twee woorden; ook al spellen we ze vaak als één woord, we kunnen ze bijna altijd scheiden:

ik ben bang	<i>ervoor</i>		ik wacht al lang	<i>erop</i>
ik ben <i>er</i> bang	<i>voor</i>		ik wacht <i>er</i> al lang	<i>op</i>

We spreken van *pers.* vn-bw omdat *erbij, ervoor* enz. sterk lijken op groepen van *vz + pers.* vn: *bij het, voor het* enz.

Een vn-bw is dus een woordgroep en geen woord; het is dus ook geen woordsoort.

Aanw. woorden

55 Welke aanw. woorden zijn er?

55 Aanw. vn's, aanw. vn-bw's, aanw. bw's en de aanw. tw's.

56 Welke aanw. vn's zijn er?

56 Aanw. vn's:

deze	dit
die	dat

Ook *zo'n, zulk(e)* en *zelf* noemen we wel aanw. vn.
In boekentaal komen bovendien soms *gene* en *gindse* voor.

57 Zijn ze bijvoeglijk of zelfstandig?

57 Het aanw. vn is altijd zn-patroondeel. Kunnen we het door *de* vervangen, dan heet het aanw. vn *bijvoeglijk*, anders heet het *zelfstandig*;

heb je <i>die</i> mooie kaarten	opgeborgen	} (bijvoeglijk)
heb je <i>die</i> mooie	opgeborgen	
heb je <i>die</i>	opgeborgen	

58 Welke aanw. vn-bw's zijn er?

58 Twee reeksen: *daar bij, daar voor, daar tussen, daar door* enz.;

hier bij, hier voor, hier tussen, hier door enz.

Ook hier hebben we eigenlijk telkens met twee woorden te maken, al spellen we ze dikwijls als één woord.

We spreken van *aanw.* vn-bw omdat *daarbij, daarvoor* enz. sterk lijken op groepen van *vz + aanw.* vn: *bij dat, voor dat* enz. *Hierbij, hiervoor* enz. lijken sterk op *bij dit, voor dit* enz.

59 Welke aanw. bw's zijn er?

59 *Daar, dan; ginds, toen; hier, nu; zo, zulk(e).*

Ze wijzen meestal een plaats of een tijd aan en zouden beter 'vn's' kunnen heten omwille van hun verwantschap met 'zn's': *morgenavond*, 's *winters* enz. (Vgl. antwoord 42e).

- 59a Geef een voorbeeld met *zulke*(e) als aanw. vn en als aanw. bw.
59a *Zulke* is zn-patroondeel in bv.:

zulke kaas

Maar het kán bwbn-patroondeel zijn in bv.:

zulke lekkere kaas

Is *zulke lekkere* inderdaad één bv voorbepaling, dan is *zulke* natuurlijk 'bw' en wel aanw. bw.

- 60 Welke aanw. tw's zijn er?
60 *Zoveel* en *zoveelste*.

Lw

- 61 Met welke andere woordsoort zijn de aanw. vn's erg verwant?
61 Met het bep. lw:

de	het
----	-----

Het woord *het* wordt als *ut* uitgesproken.

- 62 Waarin verschilt die woordsoort van de aanw. vn's?
62 Het bep. lw kan *alleen bijvoeglijk* zijn; het aanw. vn kan *bijvoeglijk* of *zelfstandig* zijn:

heb je *die* gezien
heb je *de* gezien (uitgesloten)

- 63 Wat is het verschil tussen het pers. vn *het* en het bep. lw *het*?
63 Het pers. vn *het* is altijd een *ww*-patroondeel, het bep. lw *het* is altijd een *zn*-patroondeel.
64 Wat is het onbep. lw?
64 Het onbep. lw is 'n. Het is altijd bijvoeglijk net als het bep. lw. Op dat punt komen alle lw's dus overeen.

Betr. woorden

- 65 Welke betr. woorden zijn er?
65 Betr. vn's, betr. vn-bw's en betr. bw's.
66 Wat is een betr. vn?

- 66 Een vn dat hoogstens in het eerste zinsdeel van een *bijvoeglijke* bijzin kan staan. Het slaat direkt terug op het zn (of het zelfst. vn) waar de bijzin bij hoort; we noemen dat het *antecedent*:

zn	zelfst. vn
dat boek <i>dat je daar hebt</i>	hij <i>die dat ziet</i>
die boeken <i>die je daar hebt</i>	iets <i>wat je zelf kunt doen</i>
	iemand <i>bij wie je mag logeren</i>

Het betr. vn vervangt het antecedent in de bijzin. Maken we van die bijzin een hoofdzin, dan kunnen we het voormalige betr. vn door het voormalige antecedent vervangen:

Antecedent + bijzin:	dat boek dat	je	daar hebt
Hoofdzin :	dat	heb je	daar
Antecedent invullen :	<i>dat boek</i> heb je daar		
Antecedent + bijzin:	mensen die	je	ziet
Hoofdzin :	die	zie je	
Antecedent invullen :	<i>mensen</i> zie je		

De betr. vn's zijn: *die/dat* en *wie/wat*, althans als ze op *bovengenoemde* plaats staan: het aanw. vn *die/dat* slaat nooit terug op een antecedent; daarin verschilt het van het betr. vn *die/dat*.

- 67 Wat is het verschil tussen het betr. vn *dat* en het vw *dat*?
 67 Het betr. vn *dat* is niet bestand tegen de getalsproef bij het antecedent; het vw *dat* wél:

dat bericht <i>dat</i> alles in orde is	}	<i>dat</i> was vw
die berichten <i>dat</i> alles in orde is		
dat bericht <i>dat</i> ik gister kreeg	}	<i>dat</i> was betr. vn
die berichten <i>dat</i> ik gister kreeg (uitgesloten)		

We kunnen als tweede bewijs de hoofdzinsproef van antwoord 66 nemen.

- 68 Wat is het verschil tussen *aanloop plus hoofdzin* en *antecedent plus bijzin*?
 68 Een voorbeeld:

aanloop	hoofdzin
die aardappels, die <i>moeten we</i> wegbrengen	
antecedent	bijzin
die aardappels, die <i>we</i> weg <i>moeten</i> brengen	

We moeten dus op het patroon letten van het zinnetje achter de schijnbare aanloop. Is dat een *hoofdzinspatroon*, dan was er werkelijk een *aanloop*. Is dat een *bijzinspatroon*, dan was er geen aanloop maar een *antecedent*.

- 69 Wat is een betr. vn-bw?
 69 Een vn-bw waarvan het eerste deel (*waar*) hoogstens in het eerste zins-

deel van een *bijvoeglijke* bijzin kan staan. Het slaat direkt terug op het zn (of het zelfst. vn) waar de bijzin bij hoort; we noemen dat het *antecedent*:

zn		zelfst.vn
dat boek <i>waaraan</i> ik zo	<i>gehecht ben</i>	iemand <i>waar mee</i> je kunt praten
dat boek <i>waar</i>	<i>ik zo aan gehecht ben</i>	iemand <i>waar</i> je mee kunt praten

De betr. vn-bw's zijn *waar bij*, *waar voor*, *waar tussen*, *waar door* enz., althans als ze op *bovengenoemde* plaats staan.

We spreken van *betr. vn-bw* omdat *waarbij*, *waarvoor* enz. sterk lijken op groepen van vz + *betr. vn*: *bij wat*, *voor wat* enz.

70 Wat is een *betr. bw* (beter gezegd: een *betr. 'vn'*)?

70 Een *bw ('vn')* dat hoogstens in het eerste zinsdeel van een *bijvoeglijke* bijzin kan staan. Het slaat direkt terug op het zn (of het zelfst. *bw*) waar de bijzin bij hoort; we noemen dat het *antecedent*:

zn	
die plaats <i>waar</i> ze aan het bouwen zijn	zelfst. <i>bw</i>
ergens	<i>waar</i> ze aan het bouwen zijn

Het meest voorkomende *betr. bw* is *waar*.

Vra. woorden

71 Welke *vra. woorden* zijn er?

71 *Vra. vn's*, *vra. vn-bw's*, *vra. bw's* en *vra. tw's*.

Een *vra. woord* is een woord dat hoogstens voor kan komen binnen het eerste zinsdeel van een hoofd- of bijzin.

72 Wat is een *vra. vn*?

72 Een *vra. woord* dat als antwoord een *aanw. vn* kan krijgen:

<i>vra. vn</i> :		<i>aanw. vn</i> :
bij <i>wie</i>	(zijn) jullie geweest	bij <i>die</i>
met <i>wat voor</i> mensen	(gaat) ie altijd om	met <i>die</i>
<i>wat</i>	(steekt) jou zo	<i>dat</i>
voor <i>welke</i> overweg	(heb) je moeten wachten	voor <i>die</i> overweg

De *vra. vn's* zijn *wie*, *wat*, *wat voor (een)* en *welk(e)*.

73 Wat is een *vra. vn-bw*?

73 Een *vra. woord* dat als antwoord een *aanw. vn-bw* kan krijgen:

<i>vra. vn-bw</i>		<i>aanw. vn-bw</i>
<i>waar aan</i> (heb) je gedacht		<i>daar aan</i>
<i>waar tussen</i> (ligt) het		<i>daar tussen</i>

De vra. vn-bw's zijn *waar bij*, *waar voor*, *waar tussen*, *waar door* enz., althans als ze op *boven genoemde* plaats staan.

We spreken van *vra. vn-bw* omdat *waarbij*, *waarvoor* enz. sterk lijken op groepen van *vz + vra. vn: bij wat*, *voor wat* enz.

74 Wat is een vra. bw?

74 Een vra. woord dat als antwoord een aanw. *bw* kan krijgen:

vra. bw:		aanw. bw:
<i>waar</i>	(ben) je	<i>daar</i>
<i>hoe</i>	(doen) we dat nou	<i>zo</i>
tot <i>wanneer</i>	(blijven) ze weg	tot <i>dan</i>
<i>hoe</i> zwaar	(is) die koffer	<i>zo</i> zwaar

De vra. bw's zijn *hoe*, *wanneer* en *waar*.

74a Wat is het verschil tussen het vw *wanneer* en het vra. bw *wanneer*?

74a Het vw *wanneer* kunnen we door *als* vervangen; we kunnen er ook geen *of* achter zetten enz.:

<i>wanneer</i> het gaat, kom ik	} (<i>wanneer</i> was dus vw)
als	
<i>wanneer</i> het gaat, vraagt ie	} (<i>wanneer</i> was dus vra. bw)
als	

75 Wat is een vra. tw?

75 Een vra. woord dat als antwoord een aanw. *tw* kan krijgen:

vra. tw:		aanw. tw:
<i>hoeveel</i>	appels (liggen) er	<i>zoveel</i>
de <i>hoeveelste</i>	(moet) je hebben	de <i>zoveelste</i>

De vra. tw's zijn *hoeveel* en *hoeveelste*.

76 Betr. woorden en vra. woorden hebben één ding gemeen: ze kunnen voorkomen binnen het eerste zinsdeel van een bv bijzin. Hoe onderscheiden we de twee woordsoorten nu?

76 Er zijn twee soorten bv bijzinnen: die met voorplaatsing en die met achterplaatsing van de pv (vgl. antwoord 46a):

voorplaatsing	: de vraag	' <i>waar</i> (ben) (je) gister geweest	?
achterplaatsing	: de vraag	<i>waar</i> (je) gister geweest	(bent)

Bij het eerste type zijn geen moeilijkheden: daar kan geen betr. woord voorkomen, wel een vra. woord. Bij het tweede zijn wel moeilijkheden; de eenvoudigste oplossing is deze: probeer achter het „moeilijke” woord *of* in te voegen. Kan dat, dan hadden we te maken met een *vra.* woord, kan dat niet, dan was er een *betr.* woord.

Ten overvloede kunnen we dan nog de direkte-redeproef en de antecedentproef nemen. We geven enkele voorbeelden van de drie proeven bij vn's, vn-bw's en bw's.

1 Betr. en vra. *vn*.

 iemand *wie* je het moet vertellen
 de vraag *wie* je het moet vertellen

a. De *of*-proef:

 iemand *wie of* je het moet vertellen (uitgesloten; *wie* was dus *betr.* vn)
 de vraag *wie of* je het moet vertellen (*wie* was *vra.* vn)

b. De direkte-redeproef:

 iemand 'wie moet je het vertellen?' (uitgesloten; *wie* was dus *betr.* vn)
 de vraag 'wie moet je het vertellen?' (*wie* was *vra.* vn)

c. De antecedent-proef:

Ant. + bijzin : iemand *wie* je het moet vertellen }
 Hoofdzin : *wie* moet je het vertellen } (wie was dus *betr.* vn)
 Ant. invullen : *iemand* moet je het vertellen }

Ant. + bijzin : de vraag *wie* je het moet vertellen }
 Hoofdzin : *wie* moet je het vertellen } (wie was *vra.* vn)
 Ant. invullen : *die vraag* moet je het vertellen (uitg.) }

Ten overvloede wijzen we op *nóg* een mogelijkheid bij *wie* en *wat*. Het *vra.* vn *wie* kan een nabepaling krijgen, het *betr.* vn *wie* nooit:

de vraag aan *wie* ik denk }
 de vraag aan *wie van jullie* ik denk } *wie* = *vra.* vn
 iemand aan *wie* ik denk
 iemand aan *wie van jullie* ik denk (uitgesloten; *wie* = *betr.* vn)

Bij het onderscheid tussen het *vra.* en het *betr.* vn *wat* kunnen we gebruik maken van het feit dat een *betr.* vn vaak in getal overeenkomt met z'n antecedent (vgl. antwoord 66):

zo'n boek *wat* je gelezen dient te hebben }
 zulke boeken *die* je gelezen dient te hebben } *wat* was *betr.* vn

 het probleem *wat* we gaan doen }
 de problemen *wat* we gaan doen } *wat* was *vra.* vn

2 Betr. en vra. *vn-bw*.

Hier geven we een dubbelzinnig voorbeeld:

de vraag *waar* ik *aan* denk is nummer 23 'aan welke vraag denk ik?'
 de vraag *waar* ik *aan* denk is onopgelost 'de vraag 'waar denk ik aan?''

a. De *of*-proef:

de vraag waar *of* ik aan denk

Is dit blijkens de omgevende woorden (of blijkens het protest van de spreker) uitgesloten, dan was *waar aan* een *betr.* vn-bw; kan dit wel, dan was *waar aan* een *vra.* vn-bw.

b. De direkte-redeproef. Die hebben we bij de betekenis-omschrijving zojuist al genomen. Kommentaar is hier dus overbodig.

c. De antecedent-proef. Ook die hebben we op de genoemde plaats al genomen.

3 *Betr.* en *vra.* *bw.*

Ook hier geven we een dubbelzinnig voorbeeld:

de vraag *waar* we gebleven zijn is nummer 23 'bij welke vraag zijn we gebleven?'
de vraag *waar* we gebleven zijn is onopgelost 'de vraag 'waar zijn we gebleven?'

Wat we onder 2 van het vn-bw gezegd hebben, geldt net zo hier bij het *bw.*

Onbep. woorden

77 Welke onbep. woorden zijn er?

77 Onbep. vn's, onbep. vn-bw's, onbep. bw's en onbep. tw's (vgl. antwoord 86).

78 Welke onbep. vn's zijn er?

78 *Ieder, elk, iemand, niemand, iets, niets, niks, een of ander, wat* en *alles*.

79 In vraag 76 hebben we gezien, wanneer *wat* *betr.* vn en *vra.* vn was. Maar waaraan herkennen we nu het onbep. vn *wat*?

79 Het onbep. vn *wat* kunnen we altijd door *heel wat* vervangen.

80 Welke onbep. vn-bw's zijn er?

80 Drie reeksen: *ergens bij, ergens voor, ergens tussen, ergens door* enz.;
nergens bij, nergens voor, nergens tussen, nergens door enz.;
overal bij, overal voor, overal tussen, overal door enz.

We spreken van *onbep.* vn-bw's omdat *ergens bij, ergens voor* enz. sterk lijken op groepen van *vz + onbep.* vn: *bij iets, voor iets* enz. *Nergens bij* enz. lijkt op *bij niets* enz. *Overal bij* enz. lijkt op *bij alles* enz.

81 Welke onbep. bw's zijn er?

81 *Ergens, nergens, overal, ooit* en *nooit*.

- 81a Hoe staat het met woordgroepen als *wie . . . ook, waarbij . . . ook, waar . . . ook* enz?
- 81a Het begrip *woordsoort* raakt in het gedrang als we *wie . . . ook, wat . . . ook, welke . . . ook* onbep. vn noemen, *waarbij . . . ook* enz. onbep. vn-bw en *waar . . . ook, wanneer . . . ook* en *hoe . . . ook* onbep. bw.

Uitr. vn

- 82 Wat is het uitr. vn?
 82 *Wat* in voorbeelden als:

wat heb jij hard gewerkt
wat een gezellige mensen zijn dat

- 83 Waar herkennen we het aan?
 83 Het is net als het vra. vn *wat* beperkt tot het eerste zinsdeel, maar dan alleen binnen de hoofdzin. Omzetting naar bijzinsvolgorde is uitgesloten:

<i>wat</i> doe jij daar	}	<i>wat</i> is vra. vn
hij vraagt <i>wat</i> jij daar doet		
<i>wat</i> werk jij hard		
hij vraagt <i>wat</i> jij hard werkt	(uitgesloten; <i>wat</i> is dus uitr. vn)	

Wkg. en wk d. vn

- 84 Wat is het verschil tussen het wkg. en de wk d. vn's?
 84 Het wkg. vn is *elkaar*, de wk d. vn's zijn *zich* en *zichzelf*. We onthouden die termen met een zinnetje als:

ze hebben *elkaar wederkerig* het allerbeste gewenst

Het betekenis-verschil is heel duidelijk in een voorbeeld als:

Jan en Kees melden *zich* aan ('ieder meldt zichzelf aan')
 Jan en Kees melden *elkaar* aan ('Jan meldt Kees aan en Kees Jan')

Het wk d. vn heeft overigens *alleen in de derde persoon* een aparte vorm; in de eerste en tweede is het precies gelijk aan het pers. vn:

		wk d. vn			pers. vn
ik	herinner	me		vader	plaagt me
jij	herinnert	je		vader	plaagt je
u	herinnert	u		vader	plaagt u
hij	herinnert	<i>zich</i>		vader	plaagt <i>hem</i>
ze	herinnert	<i>zich</i>		vader	plaagt <i>haar</i>

het herinnert *zich*
 wij herinneren ons
 jullie herinneren je
 zij herinneren *zich*

vader plaagt *het*
 vader plaagt ons
 vader plaagt je
 vader plaagt ze

Een enkele keer komen we ook tegen *u herinnert zich*.

Overzicht vn's enz.

85 Geef een samenvattend overzicht van de vn's en verwante woorden.

85 Pers.	vn	pers.	vn-bw		
Bez.	vn				
Aanw.	vn	aanw.	vn-bw	aanw.	bw
Betr.	vn	betr.	vn-bw	betr.	bw
Vra.	vn	vra.	vn-bw	vra.	bw
Onbep.	vn	onbep.	vn-bw	onbep.	bw
Uitr.	vn				
Wkg.	vn				
Wkd.	vn				

Tw

86 Wat zijn hoofdtw's?

86 Hoofdtw's zijn *één (ene)* en alle woorden die het kunnen vervangen in bv. *die ene kilo aardappels*.

Is *kilo* mogelijk en *kilo's* ook, dan hebben we een hoofdtw uit de serie *twee, drie, vier* enz., dus een *bepaald* hoofdtw:

<i>twee</i> kilo aardappels		<i>twee</i> rotte kilo's aardappels
<i>drie</i>		<i>drie</i>

Is *kilo* niet mogelijk, maar *kilo's* wel, dan hebben we een *onbepaald* hoofdtw: *veel, weinig, enkele, verschillende*;

<i>veel</i> kilo aardappels	} (uitgesloten)	<i>veel</i> kilo's aardappels
<i>weinig</i>		<i>weinig</i>
<i>enkele</i>		<i>enkele</i>

Het *vra.* hoofdtw is *hoeveel*.

87 Wat zijn rangtw's?

87 *Bep.* rangtw's vinden we in de reeks *eerste, tweede, derde* enz. *Onbep.* rangtw's zijn: *laatste, zoveelste*. Ze zijn sterk verwant met de overtreffende trap (vgl. antwoord 92). Hoofd- en rangtw's komen zelfstandig en bijvoeglijk voor.

Het *vra.* rangtw is *hoeveelste*.

Zn

88 Wat is een zn?

88 Een zn is een woord dat wel *die* maar geen *dat* voor zich kan krijgen of omgekeerd (vgl. antwoord 42a):

die *molentjes*
dat *Utrecht*
dat *weer*

Bn en bw

89 Wat is een bn?

89 Elke eenwoordige bv bepaling die geen lw, vn, zn, 'zn' of tw is (vgl. antwoord 42f), bv. *kleine* in

dat *kleine* feestje

90 Wat is een bw?

90 Elke eenwoordige bw bep. die geen zn of 'zn' is noemen we *bw*; binnen meerwoordige bw bep. die bwbn-patroon zijn noemen we de meeste voorbepalingen '*bw*' en alle kernen *bw* (zie blz. 7, noot).

Het bw vormt een soort restgroep van alle woorden die we niet onder kunnen brengen bij een andere woordsoort.

90a Wat is een bwbn?

90a Elk woord dat kern kan zijn van een bwbn-patroon (vgl. antwoord 42f).

91 Wat is een vergrotende trap?

91 Een vergrotende trap is een onderafdeling van de bwbn's; *kleiner* en elk woord dat ervoor in de plaats kan staan in bv.:

een iets <i>kleiner</i> ding als dit		hij schrijft iets <i>kleiner</i> als vroeger
leuker		leuker
mooier		mooier
beter		beter

92 Wat is een overtreffende trap?

92 Een echte overtreffende trap is een onderafdeling van de bwbn's, die per se het gezelschap van *het*, *dat*, *m'n* e.d. nodig heeft. *Kleinste* en alles wat ervoor in de plaats kan staan zijn voorbeelden van de echte overtreffende trap:

het <i>kleinste</i> ding		hij is het <i>kleinste</i>
leukste		leukste
mooiste		mooiste
fijnste		fijnste

Uitgesloten zijn bv.:

een *kleinste* ding } (uitgesloten)
kleinste dingen }

Wél zijn mogelijk:

beste Jan
een *allerleukste* ontmoeting

Hier spreken we wel van een onechte overtreffende trap.

93 Wat is een stellende trap?

93 Een bwbn dat geen vergrotende of overtreffende trap is.

Van de drie trappen zijn vooral stellende en vergrotende met elkaar verwant; alleen die kunnen groepen vormen met *als*:

hij schrijft *even klein of kleiner* als ik

Tussen stellende en overtreffende en tussen vergrotende en overtreffende zijn zulke groepen onmogelijk:

hij schrijft *even klein of het kleinst* als ik } (uitgesloten)
hij schrijft *kleiner of het kleinst* als ik }

Naamval

94 Wat is een naamval?

94 Een naamval is een *vormverandering* van een woord die ontstaat door een *zinsdeelverandering* (beter: een *patroondeelverandering*).

Een woord als *Jan* heeft in elk zinsdeel dezelfde vorm:

Onderwerp: (*Jan*) loopt op straat
Lv : Jan zien ze tegenwoordig niet veel meer

Een woord als *ik* heeft niet in elk zinsdeel dezelfde vorm:

Onderwerp: (*ik*) loop op straat
Lv : mij zien ze tegenwoordig niet veel meer

Hier is dus een typisch voorbeeld van een naamval. *Mij* is als onderwerp uitgesloten; *ik* is buiten het onderwerp onmogelijk.

1 Verschillende *pers. vn's* hebben dus naamvallen; vgl. antwoord 21 en 52. Dit naamvalsverschijnsel vinden we vooral bij *ww*-patroondelen.

2 Bij enkele *zn's* (+ *iemand, niemand, ieder* en *elkaar*) kent het ABN eveneens naamvallen:

Voorbepaling: *vaders* jas
Nabepaling : de jas van *vader*
Kern : jouw *vader*

Dit naamvalsverschijnsel vinden we bij *zn*-patroondelen.

Genus

95 Wat is genus?

95 1 Genus of woordgeslacht van een zn kan betekenen 'z'n lidmaatschap van de *de*-groep of de *het*-groep'.

Er zijn nl. *twee* groepen van zn's: het een kan in het ev als bep. lw alleen *de* krijgen, het ander alleen *het*:

de jongen	het meisje
de baas	het lokaal
de fiets	het stuur
de motor	het motortje

Jongen is wat zijn genus betreft dus een *de*-woord, *meisje* is een *het*-woord. – Verkleinwoorden zijn allemaal *het*-woorden. – In het mv onderscheidt het ABN geen genus: *de jongens*, *de meisjes*.

Vergelijk verder *die/dat* en *deze/dit* (antwoord 56) en *onze/ons* (antwoord 52).

2 Een tweede genus-indeling noemen we *voornaamwoordelijke aanduiding*. Eigenlijk is het een *pers.*-vn-aanduiding. Een woord als *jongen* kunnen we met het pers. vn *hij* of *hem* aanduiden; *jongen* is dus een *hij*-woord. Maar *tante* duiden we met *zij* of *haar* aan; *tante* is dus een *zij*-woord. En een woord als *briefje* duiden we met *het* aan; *briefje* is dus een *het*-woord. Er zijn hier dus drie groepen van zn's: *hij*-woorden, *zij*-woorden en *het*-woorden.

Nevenschikking

96 Wat is nevenschikking?

96 Nevenschikking is het verschijnsel dat we op de plaats van één taalelement, er twee of meer aantreffen van dezelfde soort. Je kunt het vergelijken met een ei met twee dooiers.

Dat taalelement kan een *patroon* of een *patroondeel* zijn. Tussen de nevenschikte elementen staat soms – niet altijd – een woord als *en*. We noemen dat een *nevenschikkend voegwoord*. (*Neven*, *neffen* betekenen 'naast'.)

1 Nevenschikking tussen patronen:

Ww-patronen:	{	vader komt thuis	en	ik ga weg	}
		als vader thuis komt	en	ik wegga	}
		om groente te halen	en	vlees te brengen	}

Zn-patronen:	{	op de tafel	en	onder de stoelen	}
Bwbn-patronen:	{	hele mooie	en	tamelijk gezellige	}
		heel mooi	en	tamelijk gezellig	}
Vzaz-patronen:	{	vlak op	en	onder	}

|| als ie zich niet zo aanstelt || en || als ie ons met rust laat ||
|| als ie zich niet zo aanstelt || en || ons met rust laat || (samentrekking)

2 Bij *onderschikking* bij een stellende of vergrotende trap vinden we soms eenzelfde verschijnsel; ook na *ander, anders, niet, nergens, nooit, niets, niks, geen* en *niemand*:

jij doet de voorkamer beter als ik de keuken doe
jij doet de voorkamer beter als ik de keuken (samentrekking)

zij heeft de aardappels vandaag even vlug geschild als dat hij gister de appels geschild heeft
zij heeft de aardappels vandaag even vlug geschild als hij gister de appels
(samentrekking)

Daaruit blijkt duidelijk het aparte karakter van *déze onderschikking* en van dit *vw als*. Daarom hebben we dit *als* een apart teken gegeven bij de ontleding: een staand kruisje: +.

REGISTER

De nummers verwijzen naar de vragen

Aan

- *het* + ow 19, 4e
- hulpww van - *het* + ow 24, 5e
- aanduiding
 - vn - 95, 2e
- aanloop 37, 3e; 38; 39; 40; 45, 2e
 - verschil tussen - + hoofdzin en antecedent + bijzin 68
- aanspreking 37; 39
- achterzetsel, zie *az*

al

- bijzinnen met - als eerste patroondeel 46a

alles

- het onbep. vn - 78

als

- het vw - na stellende en vergrotende trap is een totaal apart type 93; 100, 2e
- antecedent 66; 67; 69; 70
 - verschil tussen aanloop + hoofdzin en - + bijzin 68
- az* 42a; 42d; 42i
 - zie ook *vzaz*

Bepaling

- bv - 42a
- 'bw' - blz. 7, noot; 42f; 42g; 42h; 42i

bevatten

- bij - spreken we soms van een lv ofschoon de lvm-proef er onmogelijk is 23

bn 42f

- definitie van - 89

bn-patroon 42g; 45; 48

- zie verder *bwbn-patroon*

bvm 26; 27

bw 42f

- overzicht -'s enz. 85
- definitie van - 90
- verschil tussen onderschikkend vw en - 49
- aanw. - 55; 59; 59a
- betr. - 65; 70
- verschil tussen betr. - en vra. - 76, 3e
- onbep. - 77; 81
- voornaamwoordelijk -, zie vn-bw
- vra. - 71; 74
- verschil tussen betr. - en vra. - 76, 3e
- verschil tussen vw *wanneer* en vra. - *wanneer* 74a

bwbn 90a

bwbn-patroon 42f; 42g

bw-patroon 42g

bijwoord, zie *bw*

bijzin

definitie van – 41a
bewijs dat een ww-patroon – is 44
bewijs wat voor soort – we hebben 45
woordvolgorde in hoofd- en – 46
beknopte – 47
verschil tussen aanloop + hoofdzin en antecedent + – 68

Daar

het aanw. bw – 59
enkele moeilijkheden bij de ontleding van – 36
– als deel van het aanw. vn-bw 58

dan

het aanw. bw – 59

dat

het aanw. vn – 56
verschil tussen aanw. vn – en vw – 67
verschil tussen aanw. vn – en betr. vn – 66
het betr. vn – 66
het (onderschikkend) vw – 42h

de

het bep. lw (-/het) is erg verwant met het aanw. vn 61; 62

deel

‘naamwoordelijk – van het gezegde’ 19, 5e

deelwoord

voltooid – zie *vd*

des te

hoe eerder je komt, – eerder je kunt beginnen 46b, 2e

deze

het aanw. vn – 56

die

het aanw. vn – 56
het betr. vn – 66
verschil tussen aanw. vn – en betr. vn – 66

dit

het aanw. vn – 56

d'r

het pers. vn – 52
het bez. vn – 52
zie ook *er*

Een

het onbep. lw – 64

één

het bep. hoofdtw – 86
het onbep. vn – *of ander* 78

elk

het onbep. vn – 78

elkaar

het wkg. vn – 19, 3e; 94, 2e
verschil tussen wkd. vn en wkg. vn – 84

enkele

het onbep. hoofdtw – 86

er

enkele moeilijkheden bij de ontleding van – 36; 36a

– als plaatsonderwerp 14, 4e

– bij een lvm 27, 1e

groepen met – (*ermee* enz.) kunnen soms geen eerste zinsdeel zijn 17, 2e

– als deel van een vv 34

– als deel van het pers. vn-bw 54

ergens

het onbep. bw ('vn') – 81

Genus 95

getal 2, 1e; 13, 1e; 14; 15

getalsonderwerp 14, 4e

getalsproef 2, 1e; 13, 1e; 20; 47; 67; 76

gezegde 18

'naamwoordelijk deel van het –' 19, 5e

ginds

het aanw. bw – 59

Haar

het bez. vn – 52

het pers. vn – 52

hare

het bez. vn *de* – 52

hebben

bij – spreken we soms van een lv ofschoon de lvm-proef er onmogelijk is 23

hem

het pers. vn – 52

het

het bep. lw (*de|–*) is erg verwant met het aanw. vn 61; 62

verschil tussen bep. lw – en pers. vn – 63

hier

het aanw. bw – 59

enkele moeilijkheden bij de ontleding van – 36

– als deel van het aanw. vn-bw 58

hoe

het vra. bw – 74

– . . . ook 81a

– *eerder je komt*, – *eerder* (of: *des te eerder*) *je kunt beginnen* 46b, 2e

hoeveel

het vra. hoofdtw – 75; 86

hoeveelste

het vra. rangtw – 75; 86

hoofdtw 86

hoofdvormen

– van het ww 5; 6; 11

hoofdzin

definitie van – 41a

plaats van pv in – 1, 2e; 1, 3e

woordvolgorde in – en bijzin 46

verschil tussen aanloop + – en antecedent + bijzin 68

hoofdzinsproef

– bij het betr. vn 66; 67

hulpww

– van *aan het* + ow 24, 5e

– van aspekt 24, 3e

– van de lvm 24, 2e

– van modaliteit 24, 3e

– van de ow 24, 3e; 31

– van twee of meer ow's 31

– van *te* + ow 24, 4e

– van tijd 24, 2e

– van het vd 24, 2e; 31

hun

het pers. vn – 52

het bez. vn – 52

hunne

het bez. vn *de* – 52

hij

het pers. vn – 52

Ie

het pers. vn – 52

ieder

het onbep. vn – 78; 94, 2e

iemand

het onbep. vn – 78; 94, 2e

iets

het onbep. vn – 78

ik

het pers. vn – 52

Je

het bez. vn – 52

het pers. vn – 52

jou

het pers. vn – 52

jouw

het bez. vn – 52

jouwe

het bez. vn *de* – 52

jullie

het bez. vn – 52

het pers. vn – 52

– kan onderwerp zijn bij de gebiedende wijs 3, 2e

jij

het pers. vn – 52
– kan onderwerp zijn bij de gebiedende wijs 3, 2e

Kopbepaling 42a; 42c
'koppelww' 30, B5; 14, 4e

krijgen

bij – spreken we soms van een lv ofschoon de lvm-proef er onmogelijk is 23

Laten

bij – spreken we soms van een lv ofschoon de lvm-proef er onmogelijk is 23
lidwoord, zie *lw*
lv 20; 21; 22; 23
ww-indeling met behulp van het – 26
lvm 20; 27; 47
lw

het bep. – is erg verwant met het aanw. vn 61; 62
indeling van zn's d.m.v. het bep. – 95, 1e
verschil tussen bep. – *het* en pers. vn *het* 63
het onbep. – 64

Maar

verschil tussen nevenschikkend vw – en bw – 98

me

het pers. vn – 52
mv 32; 33

mij

het pers. vn – 52

mijn

het bez. vn – 52

mijne

het bez. vn *de* – 52

m'n

het bez. vn – 52

Naamval 94

naamwoord

bijvoeglijk –, zie *bn*
zelfstandig –, zie *zn*

nabepaling

bv – 42a
'bw' – 42g
een – kan altijd losstaan van de rest 48

nergens

het onbep. bw ('vn') – 81
nevenschikking 96
samentrekking bij – 100

niemand

het onbep. vn – 78; 94, 2e

niet
– kan nooit eerste zinsdeel zijn 17, 1e

niets
het onbep. vn – 78

niks
het onbep. vn – 78

nooit
het onbep. bw – 81

nu
het aanw. bw – 59

Of
het onderschikkend vw – 42h
verschil tussen onderschikkend en nevenschikkend vw – 98
zinnen van het type *het duurde niet lang – het begon te regenen* 46f

onderschikking
samentrekking bij – 100
onderwerp 7; 13; 14; 15
– is soms sterk verwant met niet-ww rest 14, 3e en 4e
ww-indeling met behulp van het – 29
zie verder *plaatsonderwerp* en *getalsonderwerp*

ons
het bez. vn – 52
het pers. vn – 52

onze
het bez. vn *de* – 52
het pers. vn – 52

ooit
het onbep. bw – 81

ook
– als zn-patroondeel heet kopbepaling 42c
– in *wie . . . ook, waar . . . ook* enz. 81a

overal
het onbep. bw – 81
ow 7; 8; 8a; 12; 18; 19, 5e; 22
hulpww van *de* – 24, 3e
aan het + – 19, 4e
hulpww van *aan het* + – 24, 5e
te + – 19, 4e
hulpww van *te* + – 24, 4e

Paradigma 8; 42d
patronen 40; 41
persoon
aangesproken – zie *aanspreking*
persoonsvorm, zie *pv*
plaatsonderwerp 14, 4e; 36; 36a
pv 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 8a; 10; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 22

Rangtw 87

rede

direkte – heeft meestal hoofdzinsvolgorde 46a

rest

niet-ww – van het gezegde 14, 3e; 18; 19

niet-ww – van het gezegde is soms sterk verwant met het onderwerp 14, 3e en 4e

ww – van het gezegde 18

zie verder *ow* en *vd*

Samentrekking

– bij nevenschikking 100, 1e

– bij onderschikking 100, 2e

Te

– + *ow* 19, 4e

hulpww van – + *ow* 24, 4e

tegenkomen

bij – spreken we soms van een lv ofschoon de lvm-proef er onmogelijk is 23

telwoord, zie *hoofdtw*, *rangtw* en *tw*

trap

overtreffende – 92; 93

stellende – 93

vergotende – 91; 93

tt 4; 5; 6

tu 37, 2e; 39

tussenwerpsel, zie *tu*

tw 86; 87

aanw. – 55; 60

onbep. – 77

vra. – 71; 75

tijd 2, 1e; 4; 5; 6

U

het pers. vn – 52

– kan onderwerp zijn bij de gebiedende wijs 3, 2e

uitdrukking

ww en niet-ww – 19, 2e

uitloop 37, 4e; 39; 40

uw

het bez. vn – 52

uwe

het bez. vn *de* – 52

Vd 7; 9; 10; 11; 12; 18; 27

hulpww van het – 24, 2e

veel

het onbep. hoofdtw – 86

verschillende

het onbep. hoofdtw – 86

verwijswoord 39; 40; 44; 45; 46

vn

overzicht –'s enz. 85

aanw. – 55; 56; 57
verschil tussen aanw. – *die/dat* en betr. – *die/dat* 66
verschil tussen aanw. – *dat* en vw *dat* 67
betr. – 65; 66
verschil tussen betr. – *die/dat* en aanw. – *die/dat* 66
verschil tussen betr. – *dat* en vw *dat* 67
verschil tussen betr. – en vra. – 76, 1e
bez. – 51; 52; 53
onbep. – 77; 78; 79
naamvallen bij het onbep. – 94, 2e
pers. – 51; 52; 53
onbeklemtoond pers. – 2, 3e; 13, 3e
pers. – heeft in het onderwerp soms een andere vorm als daarbuiten 21
verschil tussen pers. – *het* en bep. lw *het* 63
naamvallen bij het pers. – 94, 1e
uitr. – 82; 83
verschil tussen uitr. – en vra. – *wat* 83
vra. – 71; 72
wkd. – 19, 3e; 84
wkg. – 19, 3e; 84
verschil tussen wkd. en wkg. – 84
verschil tussen wkd. en pers. – 84
naamvallen bij het wkg. vn 94, 2e
‘vn’ 59; 70
vn-bw
overzicht -’s enz. 85
aanw. – 55; 58; 62
betr. – 65; 69
verschil tussen betr. – en vra. – 76, 2e
onbep. – 77; 80
pers. – 51; 54
vra. – 71; 73
verschil tussen betr. – en vra. – 76, 2e
vn-bw-patroon 42e; 50, 2e
vn-patroon 42e; 50, 2e
voegwoord, zie *vw*
voorbepaling
bv – 42a
‘bw’ – 42, 2e; 42, 3e; 42, 4e
voornaamwoord, zie *vn*
voorwerp
lijdend –, zie *lv*
meewerkend –, zie *mv*
voorzetsel, zie *vz*
voorzetsel-voorwerp, zie *vv*
vorm
bedrijvende –, zie *bvm*
lijdende –, zie *lvm*
vraagwoord, zie *vra. vn, vra. vn-bw* en *vra. bw*
vt 4; 5; 6

vv 34

vw

nevenschikkend – 96; 97; 99
verschil tussen nevenschikkend – *maar* en bw *maar* 98
verschil tussen nevenschikkend – *of* en onderschikkend – *of* 98
onderschikkend – 41b
verschil tussen onderschikkend – en vz 50
verschil tussen betr. vn *dat* en onderschikkend – *dat* 67
verschil tussen – *wanneer* en vra. bw *wanneer* 74a

vw-patroon 42h

vz 42a; 42d; 42i

een vv begint bijna altijd met een – 34
verschil tussen onderschikkend vw en – 50

vzaz-patroon 42i

vz – uitdrukking 42j; 42k; 42l

Waar

het betr. bw – 70
verschil tussen betr. bw – en vra. bw – 76, 3e
enkele moeilijkheden bij de ontleding van – 36
– als deel van het betr. vn-bw 69
– als deel van het vra. vn-bw 73
– . . . ook 81a

wanneer

het vra. bw – 74
verschil tussen vw – en vra. bw – 74a
– . . . ook 81a

want

het nevenschikkend vw – 97

wat

het betr. vn – 66
verschil tussen het betr. vn – en het vra. vn – 76, vooral 1e
het onbep. vn – 79
het uitr. vn – 82; 83
verschil tussen het uitr. vn – en het vra. vn – 83
het vra. vn – 72
verschil tussen het betr. vn – en het vra. vn – 76
– . . . ook 81a
het vra. vn – *voor (een)* 72

we

het pers. vn – 52

weinig

het onbep. hoofdtw – 86

welk(e)

het vra. vn – 72

werkwoord, zie *ww*

wie

het betr. vn – 66
verschil tussen betr. vn – en vra. vn – 76, vooral 1e

het vra. vn – 72
 – . . . ook 81a
 woordgeslacht 95
 woordvolgorde
 – in hoofd- en bijzin 46
 ww
 onovergankelijk en overgankelijk – 26; 27; 28
 onpersoonlijk – 29
 niet-wederkerend – 30, B4
 persoonlijk – 29
 scheidbaar samengesteld – 19, 1e
 wederkerend – 30, B4
 zelfstandig – 24, 1e
 ww-patroon 41; 43; 44; 45; 46a; 46b; 46c
 wij
 het pers. vn – 52
 wijs
 aantonende – 3, 2e
 gebiedende – 3; 16
 onbepaalde –, zie *ow*

Ze
 het pers. vn – 52
zelf
 het aanw. vn – 56
zich
 het wkd. vn – 84
zichzelf
 het wkd. vn – 84
 zinsdeel
 wat is één –? 16; 17
 zn 42a
 definitie van – 88
 naamvallen bij – 94, 2e
 ‘zn’ 42, 1e
 zn-patroon 36, 1e, rechts; 42a; 42b; 42c; 42d; 42e; 45; 48
 ‘zn’-patroon 42e; 50, 2e
 zo
 het aanw. bw –
zodat
 een bijzin met – als vw kan nooit eerste zinsdeel zijn 44
zo’n
 het aanw. vn – 56
zoveel
 het aanw. hoofdtw – 60
zoveelste
 het aanw. rangtw – 60

zulk(e)

het aanw. vn – 56

het aanw. bw – 59; 59a

verschil tussen het aanw. vn en het aanw. bn *zulk(e)* 59a

zij

het pers. vn – 52

zijn

het bez. vn – 52

zijne

het bez. vn *de* – 52

z'n

het bez. vn – 52